МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації

ННІ (факультет)

Менеджменту та публічного управління

кафедра

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «Державна політика інвестиційного розвитку в Україні»

Здобувача вищої освіти II курсу, групи МПА-22-1,
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,
освітня програма «Регіональне управління
та самоврядування» _____ Салій Маргарити Олександрівни
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Сидоренко Олексій Миколайович, к.е.н., доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Близнюк Андрій Станіславович, д.н.держ.упр., доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри менеджменту та публічного управління
протокол від «25» січня 2024 № 4

Завідувач (начальник)
кафедри _____ Близнюк Андрій Станіславович, д.н.держ.упр., доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 3 02.02.2024 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____ 19.01.2024 _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 5 (відмінно) / 92 бали 15.02.2024 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Я. Л. Вакнавець
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ А. С. Бицюк
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Н. В. Грабовенко
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ М. В. Пастинський
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	28		
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	9		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	**від 0 до 50**	47		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	9		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	4		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	24		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	45		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	92		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
92	A	5	15.02.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Кафедра соціальної філософії та управління
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма «Регіональне управління та самоврядування»

Затверджую
Завідувач кафедри соціальної філософії та управління
_____ Л.В. Чупрій
«____» грудня 2022 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт)

здобувачу вищої освіти

Салій Маргарити Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проєкту)

«Державна політика інвестиційного розвитку в Україні»

Затверджена наказом ректора від «13» 02 2023 № 19

2. Строк здачі закінченої роботи 05.02.2024

3. Метою роботи є: теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної інвестиційної політики, практичне дослідження механізму її реалізації в Україні з урахуванням внутрішнього та зовнішнього середовища, а також визначення основних напрямів інвестування у післявоєнний період.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації державної інвестиційної політики.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні питання щодо формування державної інвестиційної політики та механізму її реалізації в нестабільних умовах впливу внутрішнього і зовнішнього середовища та ризиків війни.

Орієнтовна база дослідження На рівні України базою дослідження виступає діяльність центральних та місцевих органів влади у сфері інвестиційної політики, на міжнародному – передовий досвід у досліджуваній сфері різних

країн, таких як: Бельгія, Велика Британія, Німеччина та інших країн Європи та Європейського Союзу.

4. Вихідні дані до роботи сучасні наукові праці українських, зарубіжних науковців, статті в періодичних виданнях з проблематики.

5. Перелік графічного матерілу: 3 таблиці, 10 рисунків

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність, цілі та завдання державної інвестиційної політики

1.2. Методи формування та інструменти державної інвестиційної політики

1.3. Структурна декомпозиція механізму реалізації державної інвестиційної політики

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналітична оцінка сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні

2.2. Характеристика механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО ОБРАНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Дослідження проблеми реалізації державної інвестиційної політики в Україні

3.2. Державне управління у напрямах активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання		Примітка
		За планом	Фактично	
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	28.11.2022	28.11.22	
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання його керівнику	26.06.2023	26.06.23	
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання його керівнику	20.12.2023	20.12.23	
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання його керівнику	25.12.2023	25.12.23	
5.	Підготовка вступу та формування висновків, списку літературних джерел. Оформлення роботи згідно вимог ДПУ та подання її керівнику	28.12.2023	28.12.23	
6.	Доопрацювання робити з урахуванням зауважень керівника	до 15.01.2024	15.01.24	
7.	Отримання відгуку керівника	25.01.2024	25.01.24	
8.	Отримання зовнішньої рецензії	29.01.2024	29.01.24	
9.	Попередній захист роботи	19.01.2024	19.01.24	
10.	Перевірка роботи на унікальність	22.01.2024	22.01.24	
11.	Допуск кваліфікаційної роботи до захисту зав.каф.	до 05.02.2024		
12.	Захист роботи	15.02.2024		

8. Дата видачі завдання «14» 01 2023

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ Сидоренко О.М

(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Близнюк А.С.

(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Салій М.О.

(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Салій М.О. - Державна політика інвестиційного розвитку в Україні.

Метою роботи є: теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної інвестиційної політики, практичне дослідження механізму її реалізації в Україні з урахуванням внутрішнього та зовнішнього середовища, а також визначення основних напрямів інвестування у післявоєнний період. Для досягнення поставленої мети необхідно сформулювати та вирішити такі завдання:

- дослідити сутність, цілі та завдання державної інвестиційної політики;
- розглянути методи формування та інструменти державної інвестиційної політики;
- сформулювати структурну декомпозицію механізму реалізації державної інвестиційної політики;
- зробити аналітичну оцінку сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні;
- надати характеристику механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні;
- дослідити проблеми реалізації державної інвестиційної політики в Україні;
- визначити особливості державного управління у напрямах активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період.

Об'єкт дослідження - процес формування та реалізації державної інвестиційної політики.

Предмет дослідження - теоретичні, методичні та практичні питання щодо формування державної інвестиційної політики та механізму її реалізації в нестабільних умовах впливу внутрішнього і зовнішнього середовища та ризиків війни.

База дослідження - Бородянська об'єднана територіальна громада.

Наукова новизна одержаних результатів та їх практичне значення полягає, полягає в тому, що теоретичні та методологічні розробки, висновки роботи мають як теоретичне, так і практичне значення. Отримані наукові результати можуть бути використані при розробці механізмів формування й реалізації інвестиційного розвитку та партнерства.

Структура магістерської роботи: Відповідно до поставленої мети дослідження та завдань магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Ключові слова: управління, менеджмент, державний механізм, управлінські державна політика, інвестиції, розвиток, публічне управління.

Рік виконання дипломної роботи - 2023

Рік захисту роботи - 2024

SUMMARY

Salii M.O. - State investment development policy in Ukraine.

The purpose of the work is: theoretical substantiation of the essence and content of the state investment policy, a practical study of the mechanism of its implementation in Ukraine taking into account the internal and external environment, as well as the determination of the main directions of investment in the post-war period.

To achieve the set goal, it is necessary to formulate and solve the following tasks:

- to investigate the essence, goals and objectives of the state investment policy;
- consider methods of formation and instruments of state investment policy; to formulate a structural decomposition of the mechanism of implementation of the state investment policy;
- make an analytical assessment of the current development of investment activity in Ukraine;
- provide a description of the mechanism of implementation of the state investment policy in Ukraine;
- to investigate the problems of implementation of the state investment policy in Ukraine;
- to determine the peculiarities of state administration in the directions of activation of investment activity in Ukraine in the post-war period.

The object of the study is the process of formation and implementation of the state investment policy.

The subject of the research is theoretical, methodical and practical questions regarding the formation of the state investment policy and the mechanism of its implementation in unstable conditions of the influence of the internal and external environment and the risks of war.

The base of the study is Borodyansk United Territorial Community.

The scientific novelty of the obtained results and their practical significance lies in the fact that theoretical and methodological developments, conclusions of the work have both theoretical and practical significance. The obtained scientific results can be used in the development of mechanisms for the formation and implementation of investment development and partnership.

The structure of the master's work: In accordance with the research goal and tasks, the master's work consists of an introduction, three sections, conclusions, and a list of used sources.

Key words: management, management, state mechanism, managerial state policy, investment, development, public administration.

The year of completion of the thesis is 2023

The year of job protection is 2024

ЗМІСТ

ВСТУП……..3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ…….6

1.1. Сутність, цілі та завдання державної інвестиційної політики……..6

1.2. Методи формування та інструменти державної інвестиційної політики….11

1.3. Структурна декомпозиція механізму реалізації державної інвестиційної політики……...16

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ…… 20

2.1. Аналітична оцінка сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні……..20

2.2. Характеристика механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні……..34

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО ОБРАНОЇ ПОЛІТИКИ…….39

3.1. Дослідження проблеми реалізації державної інвестиційної політики в Україні……..39

3.2. Державне управління у напрямах активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період……...43

ВИСНОВКИ……...51

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..58

ВСТУП

Актуальність тематики дослідження. Розвиток ринкової економіки в Україні, необхідність розв’язання державою першочергових проблем відновлення країни, створення засад її економічної незалежності та вирішення довгострокових соціальноекономічних завдань дають об'єктивні підстави говорити про необхідність впровадження ефективної державної інвестиційної політики. Це забезпечить розвиток та стимулювання інвестиційної активності в Україні, що стане одним із пріоритетів держави у післявоєнний період. Також це дозволить збільшити обсяг інвестиційних ресурсів, спрямованих на розвиток економічної та соціальної сфери країни. Інтенсифікація інвестиційної діяльності в умовах війни та економічної кризи для української економіки можлива лише при активізації інвестиційної діяльності. Це пояснює актуальність обраної теми даної магістерської роботи.

Ступінь наукового вивчення окресленої проблематики. В науковій літературі тенденції розвитку державної інвестиційної політики та механізму її реалізації описані у працях вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких Б. Адамов, А. Богданенко, О. Гаврилюк, Є Голенищева, Б. Губський, Б. Данилишин, К. Дідур, С. Довбний, Т. Затонацька, В. Івченко, Р. Качур, З. Конохова, В. Кудрявцева, М. Назарчук, Н. Титаренко, О. Цанько, Л. Червова та ін. Авторами досліджуються існуючі відмінності у визначенні сутності, ролі, механізму реалізації державної інвестиційної політики, характеристики значення держави у сфері інвестиційної діяльності. Однак сучасна економічна ситуація в країні, викликана війною України з Російською Федерацією, та особливості реалізації державної інвестиційної політики за таких умов виникла уперше й не описана у науковій літературі. Зважаючи на це необхідність дослідження державної інвестиційної політики в Україні з урахуванням змін внутрішнього та зовнішнього економічного середовища,

забезпечення сталого економічного зростання у післявоєнний період визначають вибір теми магістерської роботи та її поставлену мету.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної інвестиційної політики, практичне дослідження механізму її реалізації в Україні з урахуванням внутрішнього та зовнішнього середовища, а також визначення основних напрямів інвестування у післявоєнний період.

Для досягнення поставленої мети необхідно сформулювати та вирішити такі завдання:

- дослідити сутність, цілі та завдання державної інвестиційної політики;
- розглянути методи формування та інструменти державної інвестиційної політики;
- сформулювати структурну декомпозицію механізму реалізації державної інвестиційної політики;
- зробити аналітичну оцінку сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні;
- надати характеристику механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні;
- дослідити проблеми реалізації державної інвестиційної політики в Україні;
- визначити особливості державного управління у напрямах активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період.

Об'єктом дослідження у роботі є процес формування та реалізації державної інвестиційної політики.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання щодо формування державної інвестиційної політики та механізму її реалізації

в нестабільних умовах впливу внутрішнього і зовнішнього середовища та ризиків війни.

Методи дослідження. При дослідженні державної інвестиційної політики у роботі застосовувалися такі методи: описовий, групування та структуризації, аналізу та синтезу, порівняння, горизонтального та вертикального аналізів, графічний. Обробка даних проведена із застосуванням прикладних програмних продуктів MS Excel.

Інформаційна база дослідження. У роботі використано законодавчу і нормативно-правову базу, статистичні звіти Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, урядового Офісу залучення інвестицій. Також застосовувалися наукові статті, підручники, посібники, інтернет-джерела.

Новизна та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та методологічні розробки, висновки роботи мають як теоретичне, так і практичне значення. Отримані наукові результати можуть бути використані при розробці механізмів формування й реалізації інвестиційного розвитку та партнерства на регіональному та субрегіональному рівнях.

Структура та обсяг роботи. Магістерська дипломна роботи складається зі вступу, основної частини у трьох розділах, висновків, рекомендацій, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність, цілі та завдання державної інвестиційної політики

Дослідження державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації доцільно розпочати з визначення термінології, що застосовується у даній магістерській роботі.

Сутність поняття «інвестиційна політика» розглядають як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. В «Економічній енциклопедії» інвестиційна політика розглядається як «комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі» [1].

Автори роботи [2] під інвестиційною політикою розуміють цілеспрямовані заходи, спрямовані на «виявлення, задоволення та модифікацію інвестиційних потреб залежно від умов, разом із зазначенням фінансування». Інвестиційна політика формується та реалізується відповідно до загальної політики економічного розвитку суб’єкта (підприємства, організації, держави) та спрямована на відновлення та/або збільшення основного капіталу.

Визначення поняття «інвестиційна політика» багатогранне та розглядається на всіх рівнях – у мікро-, мезо- та макроекономіці. Зважаючи на це інвестиційна політика характеризує встановлення масштабів і напрямів інвестування коштів в активи, проекти тощо, які відповідають інтересам підприємств, галузей, держави, суспільства [3].

У сучасній економічній літературі немає єдиної картини національної інвестиційної політики. Вона визначається як комплекс правових,

адміністративних та економічних заходів, спрямованих на поширення та активізацію інвестиційних процесів або як частина національної економічної політики для забезпечення ефективної інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Перше визначення занадто загальне. Інше зводить інвестиційну політику країни лише до цих заходів. Національна інвестиційна політика враховує діяльність країни щодо визначення цілей розвитку інвестиційного процесу країни, його основних завдань і пріоритетних напрямів, комплексу заходів щодо реалізації визначених завдань.

Інвестиційна політика є важливою передумовою розвитку соціальноекономічних процесів. Вона забезпечує можливості держави впливати на темпи виробництва, науково-технічний розвиток, структуру суспільного виробництва, вирішувати різноманітні проблеми, стратегічні виклики [4].

Інвестиційна політика є складовою частиною економічної політики, що здійснюється країнами та компаніями за структурою, обсягом, напрямом використанням та одержувачами інвестицій з урахуванням необхідності оновлення основних засобів та збільшення активів. Механізм управління інвестиційною політикою є основною складовою системи, яка регулює процес розробки та реалізації інвестиційних рішень, що забезпечують сталий розвиток національної економіки. Інвестиційна політика є складовою частиною загальноекономічної стратегії, яка визначає вибір і реалізацію найбільш раціональних шляхів оновлення і розширення виробничого і науково-технічного потенціалу. Ця політика спрямована на досягнення фінансової стабільності та створення умов для майбутнього розвитку [5].

Враховуючи наведене вище можна визначити, що існують різні погляди на сутність державної інвестиційної політики, визначення різних цілей і завдань на кожному етапі її реалізації тощо. Тому для побудови логічного та

системного дослідження державної інвестиційної політики доцільно провести морфологічний аналіз існуючих визначень.

Отже, на першому етапі доцільно проаналізувати існуючі наукові підходи щодо визначення сутності економічної категорії «інвестиції» та «державна політика».

Огляд літератури довів складність та багатоаспектність даної економічної категорії. Сутність інвестицій розглядали класики економічної думки та сучасні дослідники. Кожен з них зробив вагомий вклад у трактування цього поняття.

З дослідженого видно, що є визначення сутності інвестицій відповідно до чинного законодавства. А крім нього є велика кількість поглядів науковців, які мають різне трактування цього терміну. Наприклад, як вкладення грошей для досягненням власних цілей суб'єктами інвестування; як приріст капіталу або одержання додаткового доходу внаслідок вкладення коштів інвестором. Існують й інші погляди. Але всі вони зводяться до процесу вкладання коштів з отриманням будь-якої вигоди або досягнення мети. При цьому потрібно пам’ятати, що вкладення повинні бути достатніми, щоб компенсувати інвестору ризики, інфляцію, альтернативне використання коштів тощо.

Існує широка класифікація видів інвестицій. Але розглядаючи у магістерській роботі державну інвестиційну політику доцільно надати визначення поняттю «державні інвестиції». Ними є види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються центральними і місцевими органами влади та управління в об’єкти інвестування (активи, проєкти і програми) за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і залучених коштів з метою отримання соціальних, економічних, екологічних та інших ефектів.

Далі розглянемо сутність поняття «державна політика». У загальному аспекті традиційного сприйняття «політика» – це мистецтво управління

державою. В «Енциклопедичному словнику з державного управління» державну політику визначають як «дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямами, принципами для розв’язування сукупності взаємопов’язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності» [12, с. 144-145].

У роботі [13] Рябічко О. зазначає, що державну політику слід розглядати як стратегічний курс уряду, спрямований на досягнення цілей, задоволення потреб, використання можливостей із визначенням очікуваних результатів та конкретизацією стану розв’язання проблем.

Андріяш В.І. визначає сутність державної політики як «оптимальний синтез об'єктивних тенденцій суспільного розвитку і суб'єктивних суджень людей про власні інтереси в суспільстві» [14]. При цьому зазначає, що державна політика та погляди окремих політичних сил це різні речі. Вона повинна бути об'єднуючою силою та забезпечувати позитивний розвиток суспільства.

Отже, державну політику потрібно розглядати як комплекс заходів, дій, рішень уряду, державних органів спрямовану на досягнення поставлених цілей держави та розв’язання суспільних проблем.

Поєднання економічних категорій «інвестиції» та «державна політика» дозволяє зрозуміти сутність економічної категорії «державна інвестиційна політика» (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Поєднання економічних категорій «інвестиції» та «державна політика»

Огляд сутності державної інвестиційної політики різними авторами доводить, що це багатоаспектне та різнопланове поняття. Воно визначається як:

- складова частина економічної політики держави;
- ряд заходів з боку органів державної влади;
- комплекс урядових рішень;
- системна і цілеспрямована інвестиційна діяльність;
- визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах.

На наш погляд, найбільш вдалим є визначення Голеніщевої Є. [21]. Вона трактує державну інвестиційну політику як «комплекс взаємопов'язаних цілей та заходів щодо забезпечення необхідного рівня та структури капіталовкладень в економіку країни і окремі її сфери і галузі, підвищенню інвестиційної активності всіх основних агентів відтворювальної діяльності: населення, підприємців і держави; діяльність держави, спрямована на вишукування джерел інвестицій і встановлення раціональних областей їх використання» [21]. Це визначення взято за основу у даній магістерській роботі.

Державна інвестиційна політика направлена на виконання цілей, важливих для суспільства. Зважаючи на це розглянемо цілі і завдання державної інвестиційної політики.

У роботі [21] визначене головне завдання державної інвестиційної політики як утворення сприятливого інвестиційного середовища для залучення інвестиційних ресурсів та ефективного їх використання в розвитку економіки і соціальної сфери.

Богланенко А.Г. вважає, що головною метою державної інвестиційної політики є залученні інвестицій в обсягах, які можуть забезпечити проведення диверсифікації виробництва, розширеного відтворення економіки тощо [17].

Затонацька Т. визначає державну інвестиційну політику на національному та на міжнародному рівнях. На національному інвестиційна політика має на меті «прискорення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національного виробництва шляхом досягнення синергетичного ефекту та реалізацію стратегій розвитку окремих галузей економіки» [23].

Важливим є визначення цілі державної інвестиційної політики на міжнародному рівні. Вона полягає у забезпеченні економічної безпеки країни шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату іноземних інвесторів, збалансованості їх прав та обов'язків та аналогічних прав і обов'язків приймаючої країни для гарантування виконання інвестиційних угод.

Наприкінці потрібно зазначити, що характеристика державної інвестиційної політики є багатогранною та залежить від економічної політики держави та її складових – інноваційної, фінансової, амортизаційної, кредитної, податкової та інших. Ефективну державну інвестиційну політику в країні можна забезпечити лише при реалізації спільних інтересів всіх суб'єктів інвестування – держави, населення, підприємництва тощо.

1.2. Методи формування та інструменти державної інвестиційної політики

Реалізація державної інвестиційної політики повинна ґрунтуватися на відповідних методах та інструментах.

Методи державного регулювання, у тому числі і у сфері інвестиційної діяльності, – це способи впливу держави на економічну сферу, інфраструктуру, підприємництво з метою створення умов ефективної реалізації державної політики. Кожен метод базується на використанні інструментів, до яких відносяться різного роду регулятори, важелі, способи фінансування, прийоми впливу тощо.

В економічній літературі виділяють методи прямого та непрямого впливу на інвестиційну політику держави.

Методи прямого впливу безпосередньо діють на функціонування суб'єктів інвестиційного ринку – інвесторів, донорів, інвестиційних посередників та інших учасників. Методи прямого впливу здійснюється за допомогою інструментів та засобів адміністративно-правового характеру та економічного характеру. До методів прямого впливу можна віднести цільове фінансування, кредитування та його різновиди (наприклад, лізинг), фондові операції, способи прямого державного планування, державно-приватне партнерство тощо.

Методи непрямого впливу опосередковано діють на державну інвестиційну політику та регламентують поведінку суб'єктів інвестиційного ринку. До них відносяться інструменти бюджетної, фіскальної, кредитної, інноваційної та інших видів державних політик, а також інструментарій ринків, що пов'язані з інвестиціями.

У своїй роботі Бойчук Р.П. наводить три групи державного регулювання інвестиційної діяльності: макроекономічні, мікроекономічні та інституційні [24]. Такий поділ визначається залежно від масштабів. Макроекономічні інструменти – ті, що визначають загальноінвестицйний клімат в країні. Мікроекономічні інструменти – способи впливу на окремі інвестиційні програми та проекти, інвестування в окремі сфери тощо. Інституційні інструменти – способи впливу на функціонування державних

органів інвестиційної політики, інвестиційного підприємництва інформаційні системи у сфер інвестування.

Автори роботи [25] виокремлюють такі методи впливу на інвестиційну політику держави: змінні та постійні, прямі та непрямі, з обмеженою чи загальнодержавною сферою дії та її результатами.

Також існує думка про поділ інструментів державної інвестиційної політики на інструменти загальнодержавного управління, регіонального управління, управління на рівні органів місцевого самоврядування [26].

А у роботі [27] інструменти державної інвестиційної політики запропоновано поділяти на чотири напрями: «інструменти мотивації і спонукання інвесторів до вкладення коштів у виробництво на території країни; інструменти інформування інвесторів про стан інвестиційного середовища країни; інструменти розвитку інвестиційного потенціалу, яким володіє країна; інструменти супроводу інвестиційного проекту до моменту його повного виконання (досягнення окупності)».

Найбільш повну характеристику інструментів державної інвестиційної політики надає Нечипорук О.В. [27] (рис. 1.2).

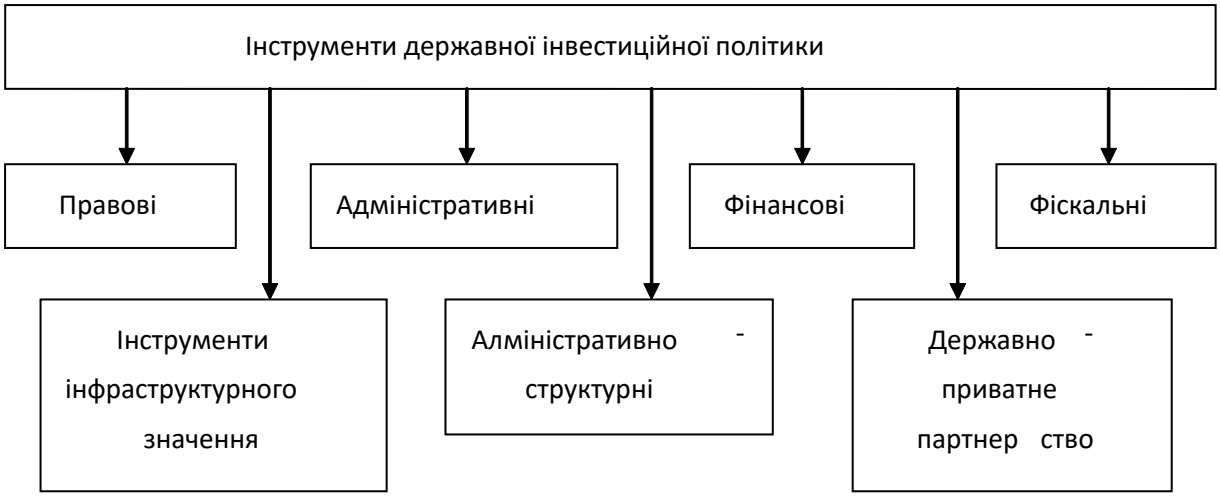

Рис. 1.2. Інструменти державної інвестиційної політики

Характеристику даних інструментів державної інвестиційної політики можна бачити у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика інструментів державної інвестиційної політики

Ознаки	Інструменти
1	2
Правові	Розробка та прийняття нормативно-правових актів Укладання договорів Прийняття державних програм Система реалізації та дотримання інвестиційного законодавства
Адміністративні	Реєстрація Впровадження державних норм і стандартів Роздержавлення та приватизація власності Ліцензування Квотування Проведення політики ціноутворення Надання пріоритетного права на одержання короткострокових і довгострокових позик у комерційних банках – контрагентах Уряду. Введення адміністративних заходів Застосування системи санкцій і обмежень при здійсненні інвестиційної діяльності Уніфікація погоджувально-розпорядчих процедур, створення єдиних правил для всіх про проходженні необхідних процедур Організаційно-політична підтримка інтересів експортерів на ринках інших країн Бар’єри для злиття та поглинання
Активноструктурні	Пряма державна підтримка (фінансова, майнові активи, гарантії) Непряма державна підтримка (квоти, тарифи, мита, угоди) Включення проектів у державні цільові програми Державна участь (державні закупівлі, захист інвесторів) Зв’язане кредитування Пряме проектне кредитування Державна підтримка лізингу
Фіскальноструктурні (податкові)	Зниження податкових ставок Застосування систем податків з диференціацією суб’єктів та об’єктів оподаткування, податкових ставок і пільг Видаткові статті бюджету Спеціальні податкові режими Звільнення від податків Скасування податків на реінвестування

	Інвестиційна податкова знижка Експортні та імпортні (митні) збори та мита Податкові угоди з іншими країнами Податкові кредити Тарифна політика (ціни природних монополій)
Інструменти опосередкованого впливу	Амортизація Дотації, субсидії, субвенції Кредити Кредитні канікули Пільгове оподаткування Регулюючі інструменти Інструменти фондового ринку Інструменти стимулювання інноваційної діяльності
Фінансові інструменти	Норми страхових резервів для комерційних банків Облікова ставка Національного банку України Операції з державними цінними паперами на відкритому ринку Раціональне управління грошовими потоками Регулювання емісії й загальної грошової маси Регулювання ставки рефінансування й нормативів обов'язкового резервування для комерційних банків Операції на відкритому ринку Валютна інтервенція
Інструменти інфраструктурного значення	Земельне регулювання Надання земельних ділянок у безоплатне користування або за пільговими цінами надання необхідних приміщень у безоплатне користування або за пільговими цінами Створення та організація функціонування бізнес-інкубаторів Інформаційне забезпечення інвестиційного процесу
Інші інструменти	Державно-приватне партнерство (ДПП) Зовнішньоекономічне регулювання Антимонопольне регулювання Екологічне регулювання

Отже, існує широкий спектр поглядів на методи та інструменти реалізації державної інвестиційної політики, які можна використовувати для удосконалення існуючої політики в Україні у майбутньому.

1.3. Структурна декомпозиція механізму реалізації державної інвестиційної політики

Для розгляду структурної декомпозиції механізму реалізації державної інвестиційної політики потрібно визначитися з термінологією.

Отже, реалізація державної політики – це безперервний, динамічний процес досягнення різними органами влади та інститутами громадського суспільства поставлених цілей та виконання завдань, окреслених даною політикою. Механізмом реалізації державної політки є сукупність інструментів, методів, засобів, ресурсів, що дозволяють здійснити нормативно-правові, організаційно-управлінські, економічні та соціальні заходи для виконання поставлених завдань [28].

Взагалі під поняттям «механізм» у роботі Літвінова О., Капталана С. розуміють «взаємодію між суб'єктами і центром, яка складається з трьох стадій: суб'єкти надсилають інформацію у центр; центр отримує всю інформацію та розраховує майбутній результат; центр оголошує результат. Таким чином, доведено застосування механістичного підходу до управління економічними системами» [29]. Отже, по суті можна зазначити, що механізм реалізації державної інвестиційної політики можна розглядати як процес – як саме її реалізовувати та за допомогою яких інструментів.

Державна інвестиційна політика реалізується за допомогою державних механізмів регулювання. Качур Р. [30] зазначає, що інвестиційним механізмом є «сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення відповідних потреб державних структур, суб'єктів господарювання та населення для реалізації інвестиційних проектів, реконструкції і модернізації підприємств, окремих виробництв, запровадження новітніх технологій та будівництва житла» [30].

Отже, можна сказати, що механізмом реалізації державної інвестиційної політики є сукупність різноманітних інструментів, які упорядковані для послідовного і логічного застосування при досягненні поставлених державою цілей інвестиційної діяльності в країні.

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» зазначено: «Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності»[6].

У роботі [31] зазначено, що механізм реалізації будь-якої державної політики ґрунтується на чотирьох основних елементах. Застосовуючи їх відносно державної інвестиційної політики можна побудувати логічне її здійснення. До таких елементів відноситься:

1. Аналіз стану інвестиційної діяльності, за допомогою якого флотується раціональна державна інвестиційна політика.
2. Аналіз цілей державної інвестиційної політики.
3. Аналіз відповідності цілей і завдань інтересами суспільства та суб’єктів інвестування.
4. Аналіз застосування інструментів державного регулювання інвестиційної діяльності.

Також механізм реалізації державної інвестиційної політики можна спрощено представити у виді послідовного виконання таких етапів (рис. 1.6).

На кожному з етапів застосовуються інструменти, регулятори, важелі та стимулятори реалізації державної інвестиційної політики. До них відносяться:

- законодавчі, нормативні та інші регуляторні акти;

- державні норми та стандарти (екологічні, технологічні та інші);
- податки, податкові ставки та податкові пільги;
- контроль та моніторинг реалізації інвестиційних проектів;
- визначення умов користування природними ресурсами
- інше.

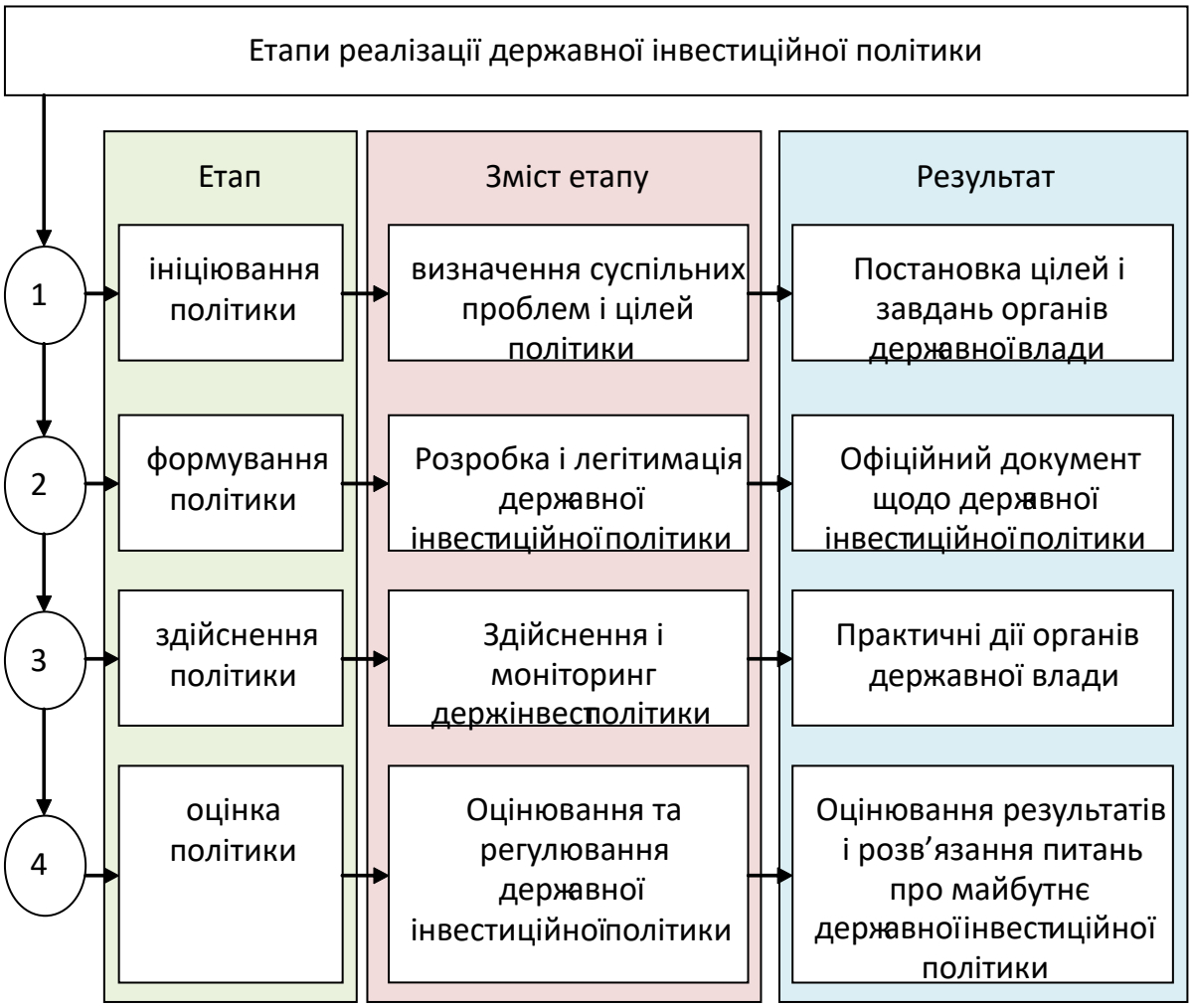

Рис. 1.3. Етапізація механізму реалізації державної інвестиційної політики

Більш детально механізм реалізації державної інвестиційної політики з урахуванням його структурної декомпозиції наведений на рис. 1.4.

Таким чином можна визначити, що механізм реалізації державної інвестиційної політики є достатньо складним та багатоаспектним. У його структуру входять суб'єкти і об'єкти регулювання інвестиційної діяльності,

методи, інструменти, важелі впливу та фінансове забезпечення. На дієвість механізму реалізації державної інвестиційної політики суттєво впливають фактори розвитку національної економіки, політична та економічна стабільність, сприятливість інвестиційного клімату в країні, розвиток науково-технічного прогресу, інвестиційна привабливість галузей економіки та окремих територій та інше.

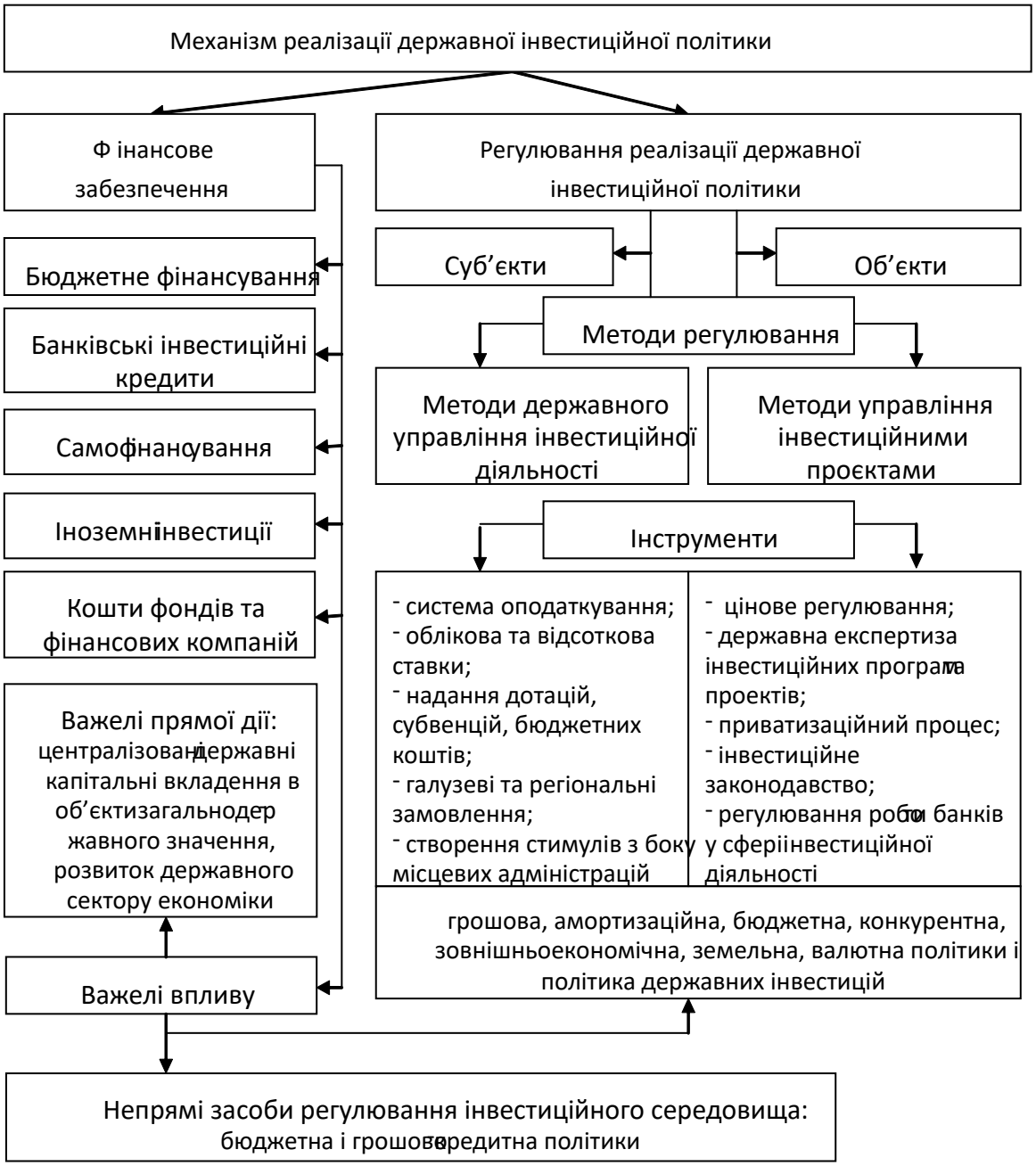

Рис. 1.4. Механізм реалізації державної інвестиційної політики з урахуванням його структурної декомпозиції

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналітична оцінка сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні

Оцінка сучасного стану розвитку інвестиційної діяльності України є основою для аналізу якості державної інвестиційної політки за останні аналізовані роки.

Дослідити розвиток інвестиційної діяльності в Україні пропонується за етапами, що наведені на рис. 2.1.

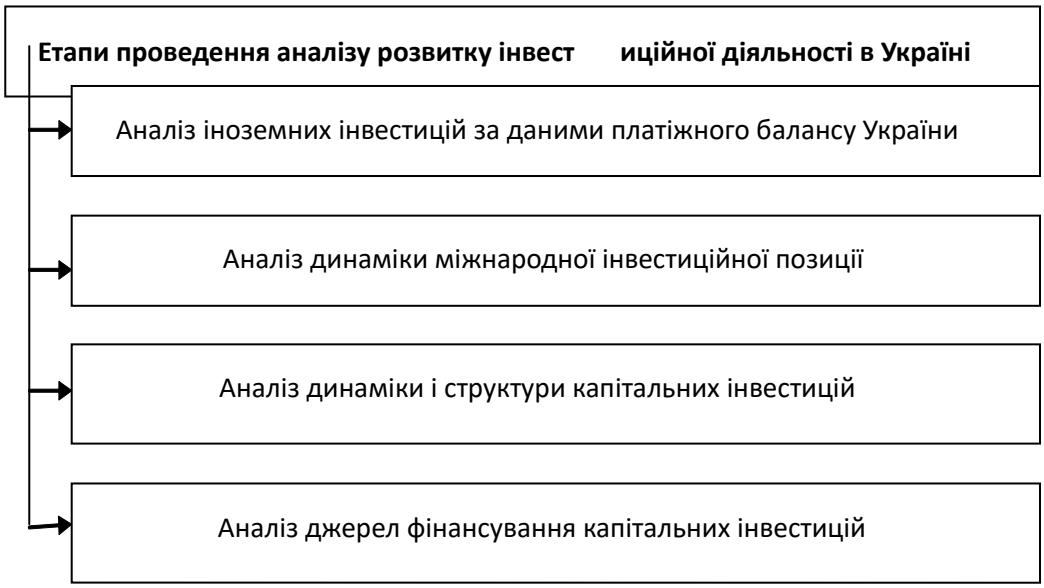

Рис. 2.1. Етапи проведення аналізу розвитку інвестиційної діяльності в Україні

Аналіз інвестиційної діяльності доцільно розпочати з розгляду платіжного балансу України, у якому відображається залучення прямих і портфельних інвестицій.

Прямими інвестиціями є категорія міжнародної діяльності, що відображає «прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни здійснювати контроль чи справляти стійкий вплив на діяльність підприємства, яке є резидентом іншої країни, що досягається шляхом участі в капіталі» [32].

Портфельними інвестиціями у платіжному балансі України є «транскордонні операції і залишки, пов’язані з борговими цінними паперами або цінними паперами, що забезпечують участь у капіталі, крім тих, що належать до складу прямих інвестицій або резервних активів. До складу портфельних інвестицій входять акції, облігації, інші цінні папери, які купуються переважно з метою отримання доходу» [32].

Витяг з платіжного балансу України щодо інвестицій за стандартною формою представлення за 2017-2021 роки наведений у додатку А. Динаміка сальдо інвестицій у платіжному балансі України наведена на рис. 2.2.

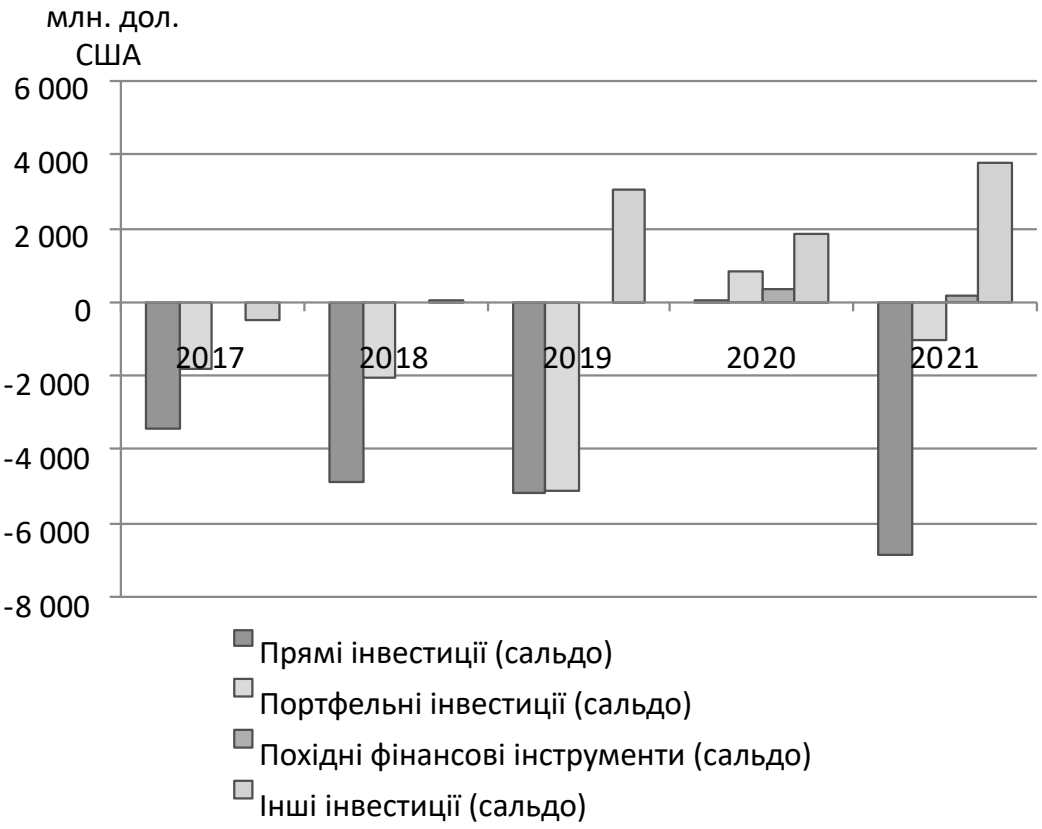

Рис. 2.2. Динаміка сальдо інвестицій у платіжному балансі України у 2017-2021роках

З даних рис. 2.2 видно, що впродовж всього аналізованого періоду, крім 2020 року, Україна мала пасивний платіжний баланс за розділом «С. Фінансовий рахунок», у якому відображаються статті інвестицій. Це говорить про те, що сума інвестицій, які спрямовуються йдуть за кордон перевищує суму тих інвестицій, які надходять із-за кордону. У 2020 році інвестиційні надходження в Україну перевищували їх відтік за кордон. Загалом наявність сальдо говорить про нерівновагу балансу за інвестиційними операціями, що у довгостроковому аспекті повинно змусити уряд країни здійснювати інтервенцію в економіку.

Для розуміння загальних тенденцій важливо дослідити динаміку прямих та портфельних інвестицій (рис. 2.3).

Рис. 2.3 демонструє суттєве переважання пасивів над активами за прямими інвестиціями у 2017-2021 роках, крім 2020 року. За портфельними

інвестиціями у 2017-2019 роках відбувалася аналогічна тенденція, а у 2020 році пасиви мали від’ємне значення за рахунок боргових цінних паперів. У 2021 році активи за портфельними інвестиціями були в мінусі.

Загалом можна підсумувати, що спостерігається дуже незначне надходження інвестицій в Україну у порівнянні з їх відтоком, що говорить про існуючі проблеми у реалізації інвестиційної політики держави. Підтвердити цей висновок можна аналізом міжнародної інвестиційної позиції України.

На рис 2.4 зображена чиста міжнародна інвестиційна позиція України, що вимірюється в доларах США. Загалом «Міжнародна інвестиційна позиція» являє собою статистичний звіт, у якому відображає «вартість і структуру зовнішніх фінансових активів та зобов’язань країни на певний момент часу» [33]. Чиста міжнародна інвестиційна позиція характеризує залежність економіки України від інших країн та міжнародних організацій. Вона показує співвідношення між іноземними активами, які країна має в своєму розпорядженні, і заборгованістю перед іншими країнами.

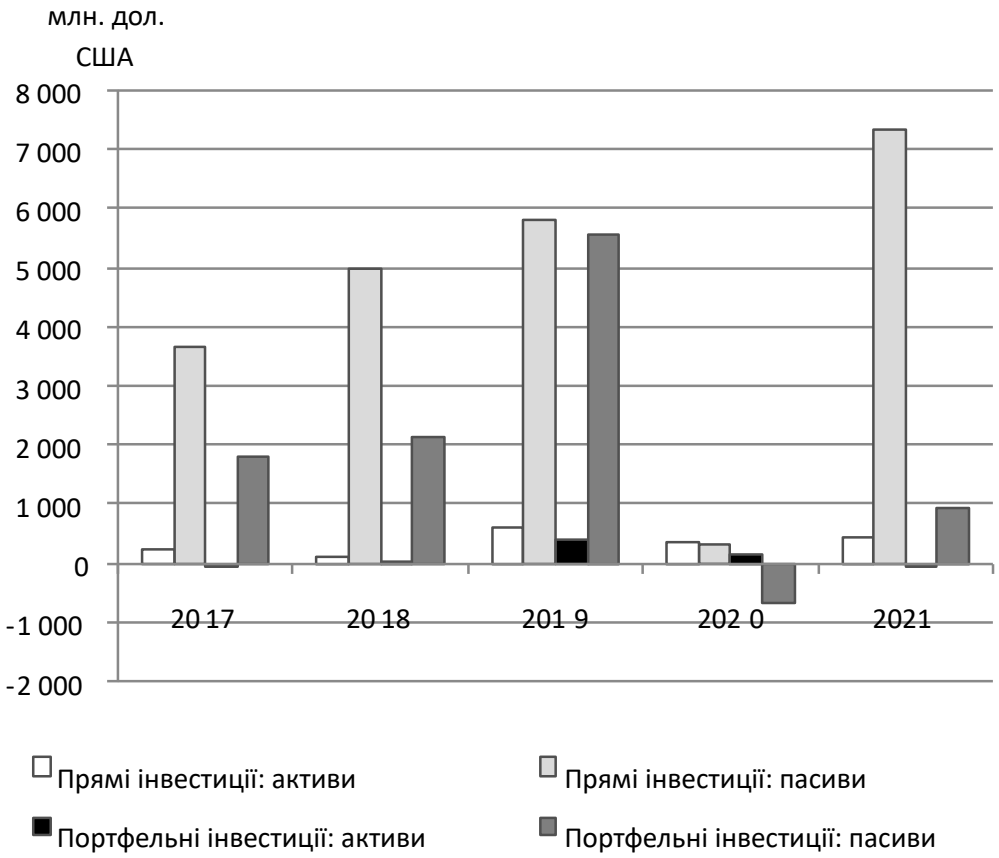

Рис. 2.3. Динаміка прямих та іноземних інвестицій у платіжному балансі України у 2017-2021 роках

Отже, за результатами аналізу динаміки чистої міжнародної інвестиційної позиції Україну можна вважати «чистим боржником» перед зовнішнім світом у довгостроковій перспективі. А зважаючи на війну України з РФ ця проблема подалі поглиблюється.

Міністерство економіки України зазначає, що обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку (за залишками) станом на 31 грудня 2021 року складав 64163,2 млн. дол. США [33]. У звіті стверджується, що станом на кінець 2021 року 44% прямих інвестицій було спрямовано у розвиток підприємств промисловості, а 15% до підприємств оптової та роздрібної торгівлі, авторемонтних підприємств. Динаміку обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну можна прослідкувати на рис. 2.5.

Рис. 2.4. Динаміка чистої міжнародної інвестиційної позиції

За даними Міністерства економіки України [33] основними країнамиінвесторами були Кіпр (31,5%), Нідерланди (21,7%), Швейцарія (6,1%), Велика Британія (4,5%), Німеччина (4,6%), Австрія (3,0%), Люксембург (2,3%), Франція – (2,0%).

Наступним етапом є аналіз обсягів освоєння капітальних інвестицій, їх динаміки та структури. Цей аналіз проводиться за даними Державної служби статистики України [34].

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2021 році становили 528802 млн. грн. Порівняно з попереднім роком відбулося їхнє збільшення на 11% порівняно з 2020 роком.

Динаміку обсягів капітальних вкладень в Україні за 2017-2020 роки можна бачити на рис. 2.6.

Рис. 2.5. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну у 2017-2021 роках за даними [28]

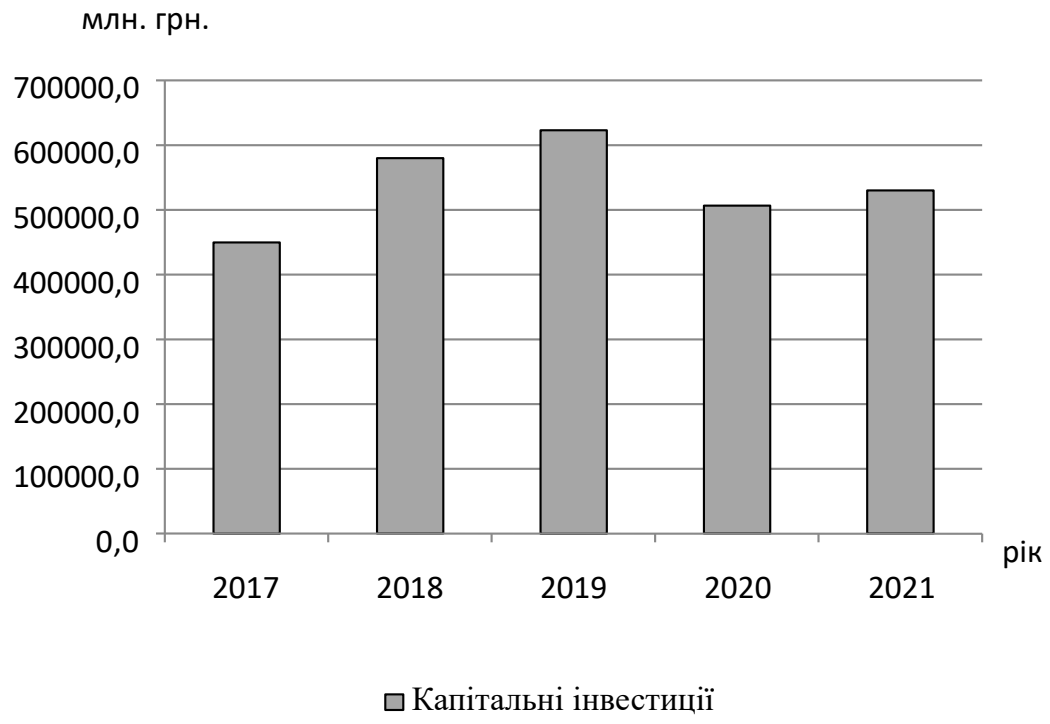

Рис. 2.6. Динаміка обсягів освоєних капітальних інвестицій в Україні у 2017-2021 роках

З рис 2.6 видно, що у 2017-2019 роках спостерігалася позитивна тенденція до активізації інвестування у реальний сектор економіки України. Найвищими обсягами капітальних інвестицій характеризувався 2019 рік. Але пандемія COVID-19 внесла корективи інвестиційного розвитку України і у 2020 році обсяги капітальних інвестицій суттєво зменшилися. Можна очікувати, що на кінець 2022 року у зв'язку з війною України з РФ обсяги освоєних капітальних інвестицій будуть незначними.

У структурі освоєних капітальних інвестицій в Україні основну частину займають інвестиції в матеріальні активи – 96%. Відповідно обсяг інвестицій в нематеріальні активи – 4% (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Структура освоєних капітальних інвестицій в Україні у 2021 році

Аналогічна тенденція спостерігалася і у попередні аналізовані роки, відхилення становило ± 1%. Динаміку змін обсягів освоєних інвестицій в матеріальні та нематеріальні активи можна проаналізувати за рис. 2.8.

Рис. 2.8. Динаміка освоєних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи в Україні у 2017-2021 роках

Обсяги інвестицій в матеріальні активи впродовж 2017-2019 років інтенсивно зростали з 432039,5 млн. грн. до 600568,1 млн. грн. А у 2020 році різко знизилися до 483324 млн. грн. Вихід із кризи COVID-19 призвів до пожвавлення економіки та зростання інвестицій в матеріальні активи до 505246,3 млн. грн.

Обсяги інвестицій в нематеріальні активи змінювалися іншим чином. У 2018 році порівняно з 2017 роком відбувалося їх зростання з 16422 млн. грн. до 36391,3 млн. грн. У 2019 році відбулося зменшення таких інвестицій до 23410,8 млн. грн. та стабілізація їх на такому обсязі і у наступні роки. Так

у 2021 році обсяг інвестицій у нематеріальні активи складали 23555,7 млн. грн.

За побудованими на рис. 2.8 трендами можна судити про можливі тенденції інвестиційного розвитку України, який би міг статися у 2022 році без війни.

Досліджуючи структуру освоєних капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності визначено, що у 2021 році найбільший обсяг спрямовувався у промисловість (35,5%). Також достатньо інвестицій було освоєно у будівництві (7,8%), сільське, лісове та рибне господарство (10,0%), інформація та телекомунікації (4,4%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (8,2%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (6,9%), державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (12,3%), операції з нерухомим майном (3,9%) [34].

Також важливо досліджувати обсяги капітальних інвестицій, які освоювалися в областях України. У таблиці 2.1 та на рис. 2.9 наведені такі обсяги за даними 2021 року (крім міста Києва).

Таблиця 2.1

Обсяги освоєних капітальних інвестицій за областями України у 2021 році

Область	Обсяг капітальних інвестицій/		*У тому числі*			
			інвестиції в матеріальні активи/		інвестиції в нематеріальні активи/	
	тис.грн/	%	тис.грн	%	тис.грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Україна	528802011	100,0	505246299	95,5	23555712	4,5
Вінницька	14013094	100,0	13854948	98,9	158146	1,1
Волинська	8263244	100,0	8181409	99,0	81835	1,0
Дніпропетровська	65469771	100,0	64848238	99,1	621533	0,9
Донецька	30072847	100,0	26159814	87,0	3913033	13,0

Житомирська	9484439	100,0	9397856	99,1	86583	0,9
Закарпатська	5126333	100,0	5046060	98,4	80273	1,6

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Запорізька	18270778	100,0	18058827	98,8	211951	1,2
Івано-Франківська	8408234	100,0	8215085	97,7	193149	2,3
Київська	35927395	100,0	35073524	97,6	853871	2,4
Кіровоградська	6540378	100,0	6482354	99,1	58024	0,9
Луганська	3291761	100,0	3281992	99,7	9769	0,3
Львівська	24041905	100,0	23256837	96,7	785068	3,3
Миколаївська	8272664	100,0	8212564	99,3	60100	0,7
Одеська	18853678	100,0	18477148	98,0	376530	2,0
Полтавська	23808239	100,0	23585824	99,1	222415	0,9
Рівненська	6076296	100,0	6032460	99,3	43836	0,7
Сумська	7465009	100,0	7366575	98,7	98434	1,3
Тернопільська	8536591	100,0	8519684	99,8	16907	0,2
Харківська	19438622	100,0	19087320	98,2	351302	1,8
Херсонська	5157946	100,0	5117786	99,2	40160	0,8
Хмельницька	10874810	100,0	10772730	99,1	102080	0,9
Черкаська	9590276	100,0	9452174	98,6	138102	1,4
Чернівецька	3397187	100,0	3376722	99,4	20465	0,6
Чернігівська	8367139	100,0	8268683	98,8	98456	1,2
м.Київ	170053375	100,0	155119685	91,2	14933690	8,8

Можна зробити висновки, що найбільший обсяг капітальних інвестицій отримало місто Київ – 170053,4 млн. грн., з яких 91,2% інвестицій в матеріальні активи, 8,8% інвестицій в нематеріальні активи. Серед областей України найбільші капітальні інвестиції отримала Дніпропетровська область – 65469,8 млн. грн. Переважний відсоток 99,1% складали інвестиції в матеріальні активи.

Вполовину менший обсяг капітальних інвестицій освоєний Київською та Донецькою областями. А трохи менший були обсяги капітальних інвестицій Львівською, Полтавською, Одеською, Харківською та Запорізькою областями. Інші області освоювали капітальні інвестиції за обсягом 10000 млн. грн. та меншими. Відбулося освоєння найменших обсягів капітальних інвестиції у Закарпатській, Кіровоградській, Луганській, Рівненській, Волинській,Сумській, Херсонській та Чернівецькій областях. Ці області за територією та кількістю населення є невеликими.

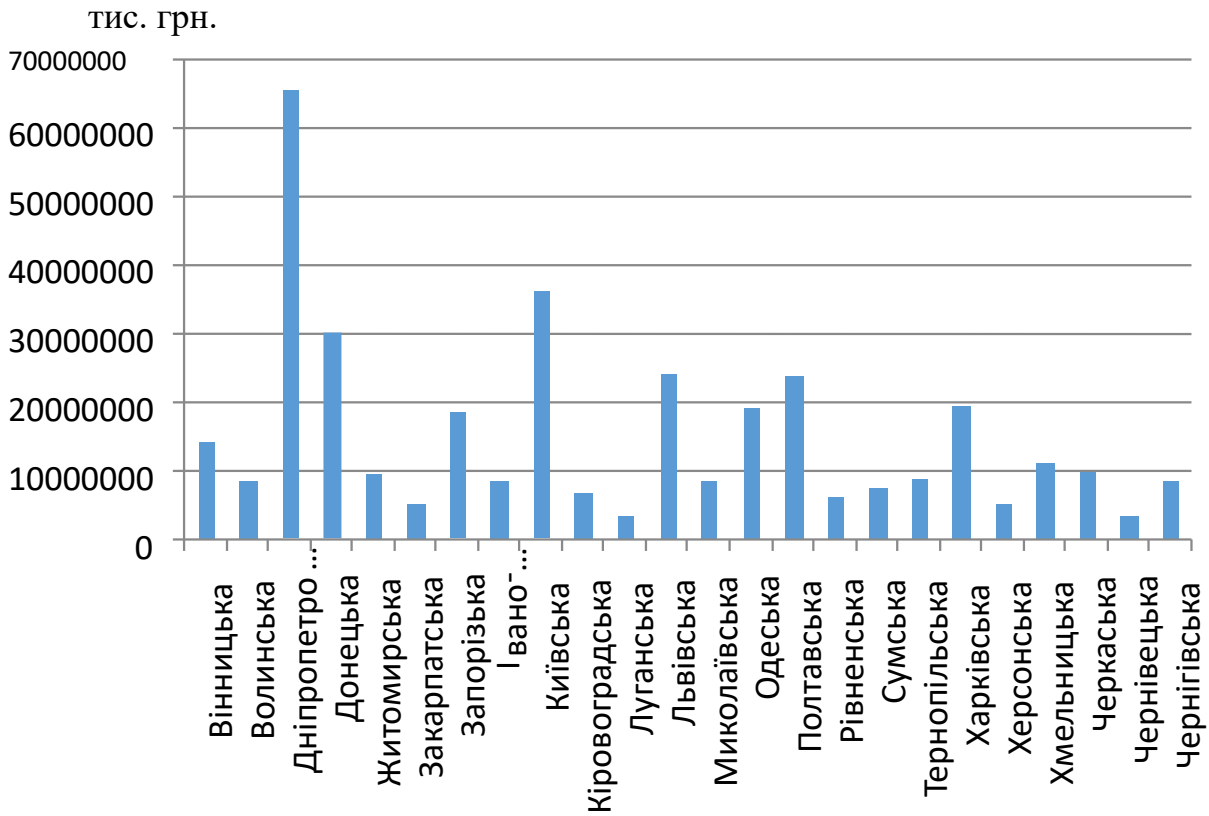

Рис. 2.9. Обсяги освоєних капітальних інвестицій за областями України

Далі доцільно розглянути динаміку та структуру капітальних інвестицій за об’єктами вкладень. У таблиці 2.2 наведені такі дані за 2017-2021 роки, їх динаміка зображена на рис. 2.10.

Таблиця 2.2

Дані про обсяги освоєних капітальних інвестицій за об’єктами вкладень у 2017-2021 роках

Складова	Рік				
	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	**448461,5**	**578726,4**	**623978,9**	**508217,0**	**528802,0**
інвестиції в матеріальні активи	432039,5	542335,1	600568,1	483324,0	505246,3
будівлі житлові	53371,8	57395,9	58014,9	34885,7	47798,0
будівлі нежитлові	65605,2	88846,1	100468,0	78920,1	71495,8
інженерні споруди	78563,5	111314,8	149153,5	127995,4	148150,5
машини, обладнання та інвентар	154721,7	187650,4	198455,3	161636,6	158724,8
транспортні засоби	60123,9	73926,2	65870,8	50074,6	54411,6
земля	1994,0	1673,1	2230,0	2298,5	2094,1
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	3727,9	4528,3	5999,8	5247,4	4941,5
інші матеріальні активи	13931,5	17000,3	20375,8	22265,7	17629,9
інвестиції в нематеріальні активи	16422,0	36391,3	23410,8	24893,0	23555,7
з них					
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (уключаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо[2]	6228,1	24381,6	8389,5	8389,1	-
програмне забезпечення та бази даних	8196,4	9476,4	10215,3	12411,1	13731,5

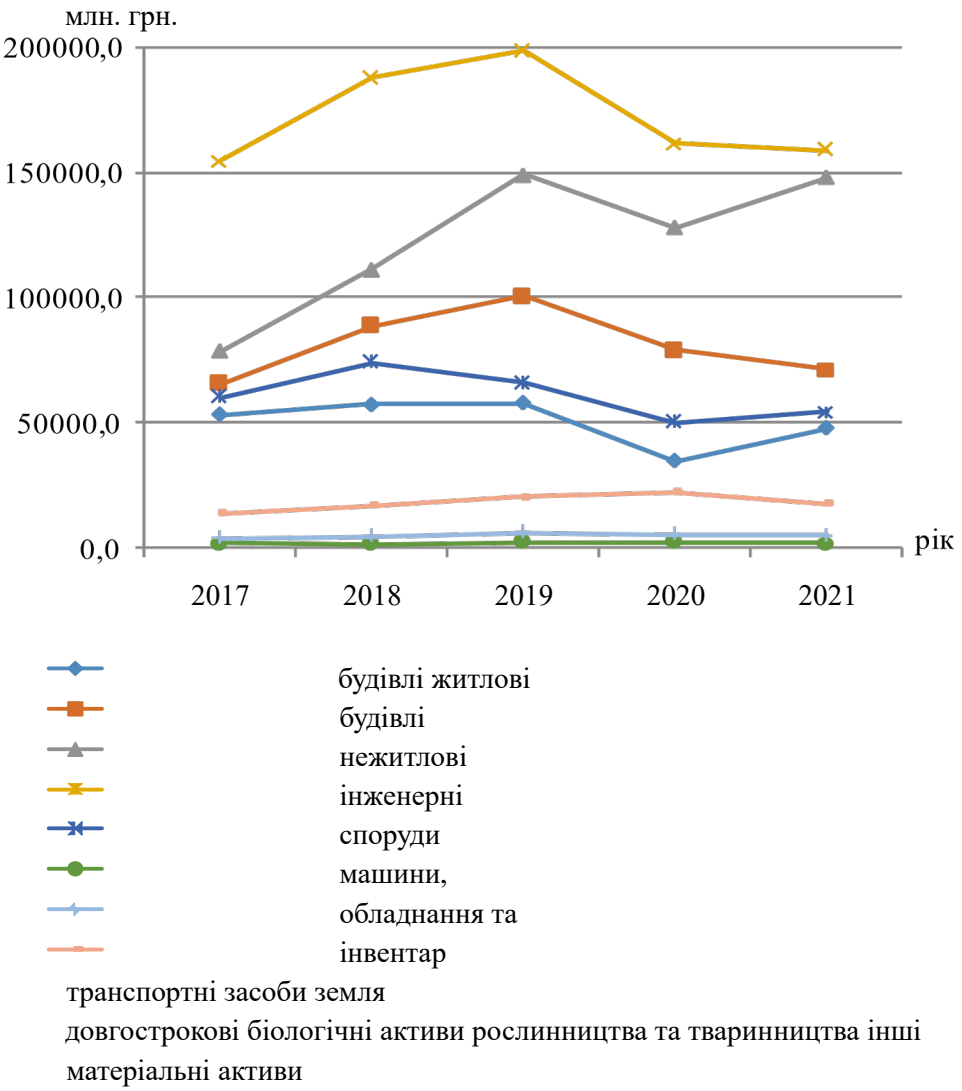

Рис. 2.10. Динаміка обсягів освоєних капітальних інвестицій в Україні за об'єктами вкладення у 2017-2021 роках

З табл. 2.2 та рис. 2.10 видно, що найбільший обсяг капітальних інвестицій було спрямовано на придбання машин, обладнання та інвентарю. Трохи менше було освоєно інвестицій в інженерні споруди, причому ці обсяги у динаміці зростали. Капітальні інвестиції у нерухомість в цілому зменшувалися, хоча у різні періоди можна було спостерігати незначні коливання. Були дуже малими та характеризувалися майже незначними

змінами інвестиції у землю, довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва, інвестиції у інші не розглянуті попередньо активи.

За структурою в обсягах капітальних інвестицій за обсягами вкладення найбільшу частку займали вкладення у машини, обладнання та інвентар – 31,42%. Інвестиції в інженерні споруди складали 29,32%. Інвестиції в будівлі нежитлові становили 14,15%, в транспортні засоби 10,77%. Інвестиції в інші об'єкти становили менше 5% (рис. 2.11).

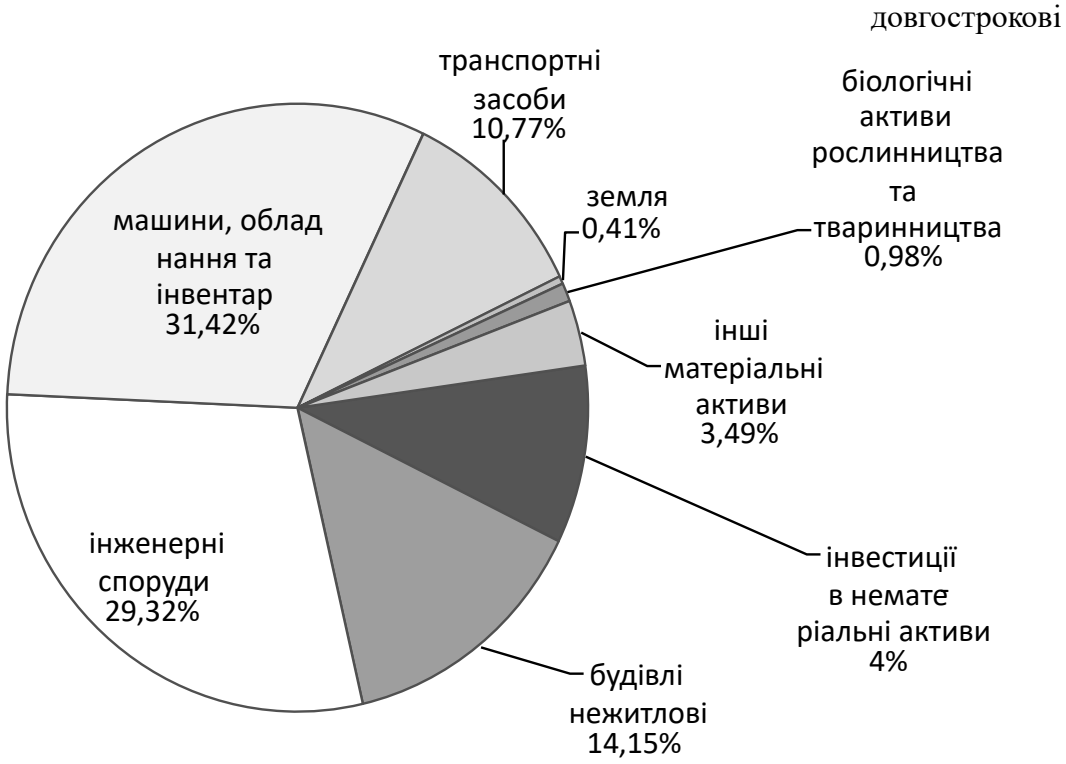

Рис. 2.11. Структура капітальних інвестицій в Україні за об'єктами вкладення у 2021 році

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій були переважно власні кошти підприємств та організацій. За рахунок цих коштів у 2021 році освоєно 68,6% капіталовкладень. Відсоток фінансування капітальних інвестицій за рахунок банківських кредитів та інших позик

становив 5,0%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 17,6% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,1%. Частка коштів населення на будівництво житла – 5,4%. Інші джерела фінансування – 3,3% [34].

Отже, проведений аналіз сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні продемонстрував позитивні тенденції у 2017-2019 році, регрес у 2020 році та знову активізацію інвестування у 2021 році. Негативні тенденції наприкінці 2019 року та у-2020 році пов'язані з економічною кризою, викликаною пандемією COVID-19. Негативним фактом також є від’ємна у довгостроковому періоді чиста міжнародна інвестиційна позиція, що говорить залежність України від грошових вливань інших країн та міжнародних фінансових організацій. Це говорить про існуючі проблеми у реалізації інвестиційної політики держави.

2.2. Характеристика механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні

Як зазначалося у першому розділі магістерської роботи регулювання реалізації державної інвестиційної політики здійснюють відповідні суб’єкти. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної інвестиційної політики, є Міністерство економіки України. До його складу входить Департамент інвестицій та інновацій, який безпосередньо організовує та приймає участь у реалізації інвестиційної політики України на кожному етапі. Даний Департамент у структурі має управління інвестицій, управління інновацій, управління державно-приватного партнерства та державних інвестиційних проектів.

Крім Міністерства економіки України до суб’єктів, що реалізують державну інноваційну політику відносяться:

- Державна інноваційна фінансово-кредитна установа;

- Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проектів, Бюро із залучення інвестицій;

- Офіс залучення інвестицій;

- Державна організація «Агенція з питань підтримки державноприватного партнерства»

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа має на меті забезпечення фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств, організацій, установ. Вона також забезпечує залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку реального сектору економіки та підтримки вітчизняних виробників [35].

Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проектів утворена як колегіальний орган, у склад якого увійшли Міністр економіки, Міністр розвитку громад та територій, Заступник Міністра економіки, Директор департаменту, який забезпечує формування та реалізацію державної політики з управління державними інвестиціями, Міністр фінансів, Міністр інфраструктури, Міністр захисту довкілля та природних ресурсів, Міністр енергетики, Міністр охорони здоров’я, Міністр соціальної політики, Народні депутати України, члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (за згодою) [36] .

Дана Міжвідомча комісія здійснює відбір державних інвестиційних проектів, що реалізовуються за рахунок державних капітальних інвестицій та фінансуються виключно внутрішніми ресурсами України (окрім проекти, що здійснюються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку) без залучення кредитів інших країн, іноземних фінансових установ та міжнародних фінансових організацій.

Офіс залучення інвестицій (дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України) має на меті сприяти покращенню реалізації державної інвестиційної

політики, залучати прямі іноземні інвестиції в Україну, тим самим підвищувати інвестиційний імідж держави. З метою координації діяльності Офісу Уряд України призначив Урядового уповноваженого з питань інвестицій [37].

Державна організація «Агенція з питань підтримки державноприватного партнерства» має на меті забезпечити ідентифікацію проектів державно-приватного партнерства, сприяти підготовці техніко-економічного обґрунтування, консультувати ініціаторів інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства, здійснювати взаємодію ініціатора з органами виконавчої влади і місцевого самоврядування при залученні і реалізації інвестицій.

При забезпеченні механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні важливості набуває законодавче та нормативно-правове регулювання. У 1991 році був прийняти головний закон, що регулює інвестиційну діяльність – Закон України «Про інвестиційну діяльність» [6].

Розглянемо реалізацію державної інвестиційної політики в Україні в останні роки. Так для залучення стратегічних інвесторів, створення нових робочих місць та підвищення інвестиційного іміджу країни шляхом реалізації великих інвестиційних проектів у 2020 році було прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» [40]. Це визначна інвестиційна подія, оскільки спрямована на залучення суттєвих обсягів інвестицій як з внутрішніх джерел, так і із-за кордону. Цей Закон у довгостроковій перспективі забезпечує механізм державного стимулювання інвесторів. А Офіс із залучення інвестицій при Уряді України очікував зростання обсягів інвестицій, що в принципі і відбулося у 2021 році.

Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» передбачає реалізацію інвестиційних

проектів з обсягом інвестицій від 20 млн. євро, створення не менше 80 нових робочих місць із середньою зарплатою, вищою не менше як на 15% по регіону. Основними сферами національної економіки, у яких можлива реалізація великих інвестиційних проектів з підтримкою держави є сфери:

- переробної промисловості; добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин;,
- транспорту;
- поводження з відходами;
- складського господарства; поштової та кур'єрської діяльності;
- логістики;
- освіти; наукової та науково-технічної діяльності;
- мистецтва, культури, туризму;
- охорони здоров'я, спорту, курортно-рекреаційній сфері.

При цьому інвестор отримує вигоди: прямий договір з Урядом з обсягом державної підтримки у розмірі 30% обсяшу запланованих інвестицій; податкові та митні пільги; за необхідності забезпечення об'єктами суміжної інфраструктури для реалізації проекту [40].

Вже на момент ведення активних бойових дій в Україні Урядом було прийнято два важливих закони «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» [41] та «Про внесення змін до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» [42]. Ними запроваджується часткове звільнення від оподаткування ПДВ; звільнення від податку на прибуток протягом десяти років; можливість пільгового оподаткування за податком на нерухомість та платою за землю» [41, 42].

Таким чином можна підсумувати, що в України в останні аналізовані роки спостерігалася активізація інноваційної діяльності, незважаючи на

впливи коронавірусної кризи та від’ємне значення чистої міжнародної інвестиційної позиції. Україна залишалася залежною від зовнішнього світу, у тому числі і в сфері інвестування. Але інвестиційна діяльність проводилася, капітальні інвестиції як вкладення в реальний сектор економіки країни, зростали. Можна спостерігати бажання та достатні можливості для реалізації державної інвестиційної політики в напряму залучення інвестицій для розвитку національної економіки. Зважаючи на це у наступному розділі доцільно розглянути перспективи активізації реалізації інвестиційної політики для відновлення країни у післявоєнний час.

РОЗДІЛ 3
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО ОБРАНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Дослідження проблем реалізації державної інвестиційної політики в Україні

Важливість розвитку інвестиційної діяльності країни в сучасних умовах є визначальною, оскільки в умовах відновлення країни приток інвестицій у великих масштабах вкрай необхідний. Наразі уряду Україні необхідно приділяти більше уваги формуванню перспективних інвестиційних програм підтримки найбільш важливих галузей економіки. Це дозволить країні швидко відновитися та вийти із кризи у післявоєнний період. Тому дослідження проблем реалізації державної інвестиційної політики в Україні є актуальним.

У даному підрозділі магістерської роботи проведемо дослідження проблем реалізації державної інвестиційної політики до початку війни в Україні. Розглядаючи ретроспективу проблем інвестування в українську економіку виявлені такі основні перешкоди і ризики.

Проведене дослідження Європейської бізнес-асоціації показало основні причини зниження якості інвестиційного клімату в Україні. Ними є слабка судова система, корумпованість державних органів влади та наявність тіньової економіки. Також проблемами зниження інвестиційної привабливості є геополітична напруженість, недосконалість законодавства та державного управління, енергетична криза, постійні ротації в українському уряді, відсутність чесної конкуренції в інвестиційній сфері, новітнього реформування у податковій системі України для інвесторів й інші аспекти.

Розглядаючи ретроспективу становлення інвестиційної політики в Україні потрібно враховувати особливості формування української бізнесспільноти. Вона складається з двох частин, існування яких мають частково спільні риси, однак й великі розбіжності. Одна частина бізнес-спільноти – це близько півтисячі великих підприємств, що мають обіг капіталу більше 100 млн. дол. та контролюються переважно державою або групами олігархів. Ці підприємства займають 30%-ву нішу корпоративного сектору за обігом капіталу. Інша частина (70% обігу капіталу) – це більше 400 тис. малих та середніх підприємств, а також близько 1600 тис. фізичних осіб-підприємців. При цьому лише близько 60% цих суб'єктів є діючими. Це говорить про наявність великої кількості суб'єктів господарювання, які можуть бути сателітами великого бізнесу або «сплячими» компаніями. Зважаючи на це можна говорити про високу тінізацію української бізнес-спільноти, що негативно впливала на інвестиційний клімат та якість реалізації державної інвестиційної політики в Україні [45].

Функціонування підприємств малого та середнього бізнесу доводить, що в останні довоєнні роки близько 60% корпоративних кредитів, що їм видавалися, спрямовувалися на фінансування поточної діяльності і дуже мало – для цілей інвестування. Велика кількість підприємств стикалися з ситуаціями зростання витрат при відсутності стабільного доходу. У такому стані про інвестування не могло бути мови, оскільки потрібні кошти для стабілізації діяльності і в умовах невисоких прибутків кредити в інвестиційну сферу ставали занадто дорогими. До того ж в українській економіці програми пільгового кредитування в інвестиційній сфері не становлять поширення. Це обмежувало подальший розвиток підприємств малого та середнього бізнесу, особливо якщо галузь вкладання коштів є капіталомісткою.

Аналіз компанії «Делойт» за даними офіційної оприлюдненої звітності та реєстрів суб'єктів господарювання показав, що лише 15-20%

новостворених підприємств малого та середнього бізнесу досягали зрілості у своєму розвитку та мали достатнє фінансування з боку інвесторів. Всі інші 80-85% у тій чи іншій мірі мали труднощі інвестування, особливо на стадіях запуску бізнесу або при його розширенні. Результати аналізу показали, що малі та середні підприємства мають інвестиційні проблеми через відсутність доступних програм кредитування на ранніх стадіях свого розвитку [45].

Крім того, можна говорити про низьку привабливість України для іноземних інвесторів внаслідок цілої низки факторів, серед яких основним була економічна нестабільність внаслідок втручання РФ у економікополітичне функціонування України, анексії Криму, військових конфліктів у Донецькій та Луганській областях починаючи з 2014 року. Це створювало перешкоджає залученню іноземного капіталу. А відхід українських компаній від орієнтації на ринки Росії та Білорусі та вихід на ринки в Західної Європи та Азії призводило до економічної дестабілізації, участі у конкурентній боротьбі за нові ринки, інтеграції у них і, відповідно, до відтоку інвестицій у підтримання операційної діяльності компаній. Також низька інвестиційна привабливість українського бізнесу пов’язана з наявністю експортних бар’єрів, неналежним захистом прав власності, складним державним адмініструванням, браком доступного фінансування, відсутністю достатніх ресурсів для вирішення інвестиційних проблем.

Аналіз нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні, який проведений у попередньому розділі, свідчить про відсутність системного підходу до інвестиційної стратегії, але підтверджує факт прийняття швидких позитивних рішень у сфері інвестування в останній період.

Додатковою проблемою до недосконалості нормативно-правової бази є практика недотримання деяких законодавчих актів. З одного боку прийняті

важливі законодавчі акти, а з іншого не існує досконалого механізму їхнього застосування на практиці.

На сьогоднішній день в Україні не існує єдиного централізованого державного органу підтримки інвестиційної діяльності. Інституційні форми реалізації державної інвестиційної політики в Україні представлені декількома державними органами та структурами, які досліджено у попередньому розділі. Крім розглянутих структур інвестиційну політику на регіональному рівні впроваджують Департаменти регіонального розвитку обласних адміністрацій, виконавчі органи влади на місцевому рівні. Тобто реалізація державної інвестиційної політики в Україні здійснюється колегіально державними органами влади, територіальними підрозділами, органами самоврядування, державними та недержавними організаціями тощо.

Така широка інституційна система становить певну комунікаційну проблему та затримку при реалізації державних інвестиційних проектів і програм.

У проведеному оцінюванні «Очікування бізнесу 2021» більшість респондентів (майже 70%) наголосили про погіршення інвестиційного клімату у 2020 році та нестабільний прогноз на 2021 рік. Причинами було названо всі вище розглянуті проблеми. Ці ж проблеми також пояснюють слабку готовність іноземних інвесторів вкладати кошти в український бізнес [45].

Що стосується періоду війни, то після повномасштабного вторгнення РФ в Україну бізнес-спільнота зазнала суттєвих викликів. Це вплинуло на державну інвестиційну політику та визначило проблеми її реалізації.

Основні проблеми бізнесу та реалізації державної інвестиційної політики під час війни в Україні:

1. Зниження попиту на продукцію товаровиробників, проблеми з каналами збуту, зниження платоспроможності покупців, зростання дебіторської заборгованості компаній.

2. Брак фінансування, майже повне припинення банківського кредитування, майже відсутність пільгових кредитів бізнесу, дуже високі фінансові ризики для інвесторів.

3. Проблеми з логістикою та транспортуванням, розрив транспортних ланцюгів, викликаний блокуванням портів та нестачею пального через удари по нафтосховищах й нафтопереробних заводах.

4. Проблеми з логістикою та транспортуванням, розрив транспортних ланцюгів, викликаний блокуванням портів та нестачею пального через удари по нафтосховищах й нафтопереробних заводах.

5. Перебої в енергетиці, що викликали перебої у виробництві та транспортуванні.

6. Знищення великої кількості складських приміщень.

7. Загострення проблеми щодо наявності людського капіталу, висококваліфікованого персоналу через евакуацію, у тому числі за кордон, великої кількості людей працездатного віку.

Отже, незважаючи на існуючі проблеми та перешкоди інвестиційний розвиток українських підприємств можна вважати головним рушієм національної економіки. Дослідження проблем реалізації державної інвестиційної політики в Україні до початку повномасштабної війни з РФ дозволяє виявити основні причини їх виникнення та врахувати їх подолання у післявоєнний період.

3.2. Державне управління у напрямах активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період

Наразі поки йде війна України з Російською Федерацією говорить про реалізацію інвестиційних проектів та активізацію інвестиційної діяльності не

представляється можливим. Однак, якщо абстрагуватися від існуючої ситуації і розглядати перспективи розвитку економіки України після закінчення бойових дій, то можна визначити ті світові практики, які український уряд може застосовувати у майбутньому при реалізації державної інвестиційної політики.

Україна після війни може мати широкий спектр можливостей.

Для відновлення України після війни з РФ урядом країни проведено велику роботу. На базі кращих світових практик визначено та опубліковано план відновлення України, у якому державна інвестиційна політика відіграє головне значення.

Урядом України спільно з робочими групами Єврокомісії та Світового банку було проведено оцінку обсягів очікуваних інвестицій станом на кінець листопада 2022 року для відновлення економіки країни після війни. На інвестиційному порталі InVenture [46] відмічається, що проведена оцінка показала, що вартість відновлення України щонайменше 349 млрд. дол. (станом на кінець 30.11.2022) з освоєнням третини цих коштів впродовж перших двох років після закінчення війни. Через війну найбільш постраждали критична інфраструктура – енергетика, транспорт, житловий сектор, промисловість і торгівля. А журнал Forbes наводить ТОП-10 визначених сфер пріоритетного інвестування у відновлення економіки України (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Пріоритетні сфери інвестування в економіку України у післявоєнний період

Сфера інвестування	Характеристика
1	2
Транспорт	Для відбудови потрібно 73,8 млрд. дол., з яких 8,9 млрд. дол. – нагально. Завдана шкода становить 29,9 млрд. дол. Пошкоджено або

	знищено 8 699 км національних та 7619 км обласних і сільських доріг, 3,5 млн. кв. м. мостів, 1119 км залізничних шляхів, 93 залізничні станції, 63072 кв. м. залізничних мостів, 392843 приватних автомобілів, 16 аеропортів та 850 одиниць міського громадського транспорту

Продовження табл. 3.1

Розмінування	Витрати перевищать 73,2 млрд. дол. У нагальній перспективі потрібно 11 млрд. дол. на обладнання та навчання, обстеження та розмінування. Зусилля з очищення території країни, можливо, доведеться продовжувати реалізовувати протягом десятиліть, з огляду на досвід інших країн. Витрати для видалення якірних і плавучих мін у Чорному морі не підраховувалися. За оцінками Держслужби з надзвичайних ситуацій та Міністерства внутрішніх справ України, 13% території України можуть бути забруднені
Житло	Потреби на відновлення — 69 млрд. дол., у тому числі невідкладні — 33,1 млрд. дол. – для забезпечення тимчасовим житлом переселенців, підготовки до зими, ремонту частково пошкоджених житлових будинків. Сума завданої шкоди — 39,2 млрд. дол. Пошкоджено близько 817000 житлових будинків, 38% з яких — без можливості відновлення. Найсильніше постраждали багатоквартирні будинки.
Торгівля та промисловість	Потреби на відбудову — 20,8 млрд. дол., з яких 6,6 млрд. дол. потрібні нагально від державних і приватних суб'єктів. Це один з найбільш постраждалих від війни секторів через зруйновані металургійні заводи в Донецькій області (майже 10% загальних пошкоджень), пошкоджені та зруйновані 2900 роздрібні магазини, торгові центри та вклади. Сукупні збитки — 47,5 млрд. дол. Понад 80% потреб — на відбудову і модернізацію будівель, обладнання та товарно-матеріальні запаси.
Соцзахист	Потреби сфери — 20,6 млрд. дол. Більшість – на поточні витрати на соцвиплати та послуги вразливим верствам населення. Значні витрати потрібні для відновлення робочих місць та повернення втраченої робочої сили. Збитки у сфері на 50,6 млрд. дол. пов'язані з втратою робочих місць і доходів домогосподарств, зростанням рівня бідності та збільшенням видатків на програми соцдопомоги
Агросектор	Потреби держсектору на відбудову — 18,7 млрд. дол. Приватні фермери повинні будуть інвестувати значно більше власних ресурсів протягом наступних років. До переліку найактуальніших інвестицій на 10 млрд. дол. входить відновлення пошкоджених активів, допомогу для відновлення виробництва через надання ліквідності, відновлення діяльності держустанов. Сукупний обсяг збитків — 28,3 млрд. дол. Шкода включає знищення техніки та обладнання, складів, худоби та багаторічних культур, викрадення ресурсів та продукції, потребу у рекультивації сільськогосподарських угідь
Охорона здоров'я	Потреби на відновлення в 15,1 млрд. дол. включають вартість будівництва нової інфраструктури і негайного відновлення частково пошкоджених об'єктів, розширення послуг з реабілітації та психічного здоров'я в Україні. Оцінка потреб неповна, і 1,2 млрд. дол. необхідні терміново. Орієнтовні збитки в 6,4 млрд. дол. включають витрати на розчищення завалів і знесення зруйнованих об'єктів, втрату доходів

	приватних надавачів послуг, втрати від фінансування закладів, додаткові втрати здоров'я населення

Продовження табл. 3.1

Енергетика	Потреби для відбудови в держсекторі — 10,4 млрд. дол., з яких 7,3 млрд. дол. — нагальні. Сюди входить потреба в усуненні розривів ліквідності в «Укренерго» в розмірі 2,6 млрд. дол. та кошти «Нафтогазу України» на закупівлю газу на опалювальний сезон на 5 млрд. дол. за середньою закупівельною ціною у 1000 дол. за 1000 кубометрів. Збитки оцінюються у 11,7 млрд. дол. Це шкода галузям енергетики (1,4 млрд. дол.), централізованого теплопостачання (0,7 млрд. дол.), газопостачання (0,5 млрд. дол.), пального для транспорту (0,4 млрд. дол.), вуглевидобування (0,11 млрд. дол.)
Освіта	Потреби — понад 9,2 млрд. дол., з яких термінові — 2,8 млрд. дол. Ці потреби включають відбудову відповідно до нових стандартів безпеки, забезпечення проміжних і довгострокових освітніх послуг. Сектор зазнав шкоди на 3,4 млрд. дол. Постраждали 1885 освітніх закладів, 178 з яких — зруйновано. Найбільших втрат зазнали установи на сході країни — у Харківській, Донецькій та Луганській областях. Це вплинуло на майже 1 млн. учнів та студентів в цих областях
Фінансовий сектор та банки	Потреби для відбудови — 8 млрд. дол., з яких 6,4 млрд. дол. — нагальні. Це насамперед резерви на покриття кредитних збитків та витрати на відновлення інфраструктури. Потенційні збитки банків — 8,1 млрд. дол., дані щодо небанківських фінустанов обмежені. Знадобиться багато місяців, щоб справжній масштаб завданої шкоди фінсектору став повністю очевидним або підлягав кількісному вимірюванню

Вперше План відновлення України був презентований на Міжнародній конференції 4-5 липня 2022 року у Лугано (Швейцарія). Потім відбулася оцінка уряду України, Європейської комісії та Світового банку 9 вересня 2022 року у Брюселі (Бельгія) та доповідь на Міжнародній експертній конференції з питань відновлення, реконструкції та модернізації України 25 жовтня 2022 року у Берліні (Німеччіна) [47]. Основні тези даного Плану [48] зведені на рис. 3.3-3.4.

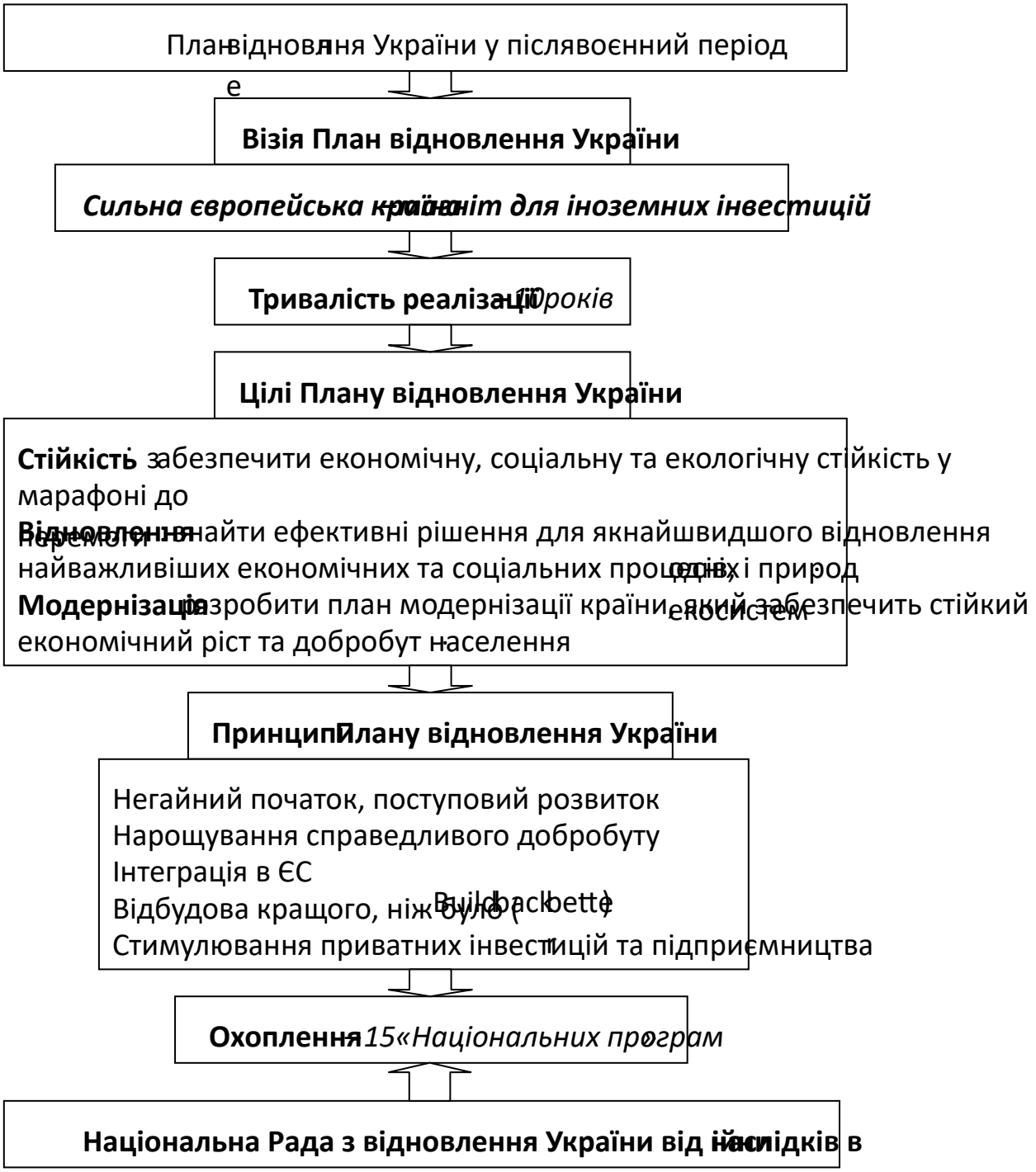

Рис. 3.1. Основні тези План відновлення України у післявоєнний період (зведені автором)

Основні очікувані результати реалізації державної інвестиційної політики у післявоєнний період		
	2023-2025 роки	**2026-2032 роки**

Всі 10 років		
Щорічний приріст реального ВВП – більше 7% Кількість інвестиційних проектів – 850 Фінансування – більше 750 млрд. дол. Індекс економічної складності – TOP-25 країн Індекс людського капіталу – TOP - 25 країн	Кількість інвестиційних проектів - 580 Фінансування – більше 350 млрд. дол. Індекс економічної складності – TOP-40 країн Індекс людського капіталу – TOP-40 країн	Кількість інвестиційних проектів - 270 Фінансування – більше 400 млрд. дол. Індекс економічної складності – TOP-25 країн Індекс людського капіталу – TOP-25 країн

Рис. 3.2. План відновлення України у післявоєнний період

«У звіті йдеться, що до 2024 року мінімально Україні потрібно 105 млрд. доларів – для відновлення соціальної, енергетичної та транспортної інфраструктури, підтримки сільського господарства, закупівлі газу та очищення території після війни. У довгостроковій перспективі потрібно ще близько 244 млрд. на відновлення секторів економіки» [47].

Отже, уряд України розробив інвестиційну політику відповідно до амбітної мети – переходу від транзитної економіки до економіки, що

розвивається, за 10 років (до 2032 року). Але ця державна інвестиційна політика може бути реалізована за умови закінчення війни України з РФ.

Для інвестування у відновлення економіки України запроваджено Національні програми Плану відновлення, які наведені на урядовому офіційному сайті [50].

Для пришвидшення процесів залучення іноземних інвесторів в українську економіку на державному рівні створено платформу Advantage Ukraine [51]. Це електронна урядова платформа, на базі якої зібрано понад 500 інвестиційних проектів у досліджених вище сферах інвестування (див. табл. 3.1), що у майбутньому будуть потребувати фінансування від міжнародних інвесторів.

Кожен потенційний інвестор має змогу зареєструватися на Advantage Ukraine та отримати інформацію про можливості інвестування, у тому числі щодо основних аспектів реалізації інвестиційних проектів, обсягів інвестування, вигод тощо.

Для визначення шляхів активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період можна перелічити основні сильні сторони, серед яких:

- зацікавленість уряду України у реалізації інвестиційної політики держави та реалізації інвестиційних проектів; наявність Департаменту інвестиційно-інноваційної політики та розвитку державно-приватного партнерства при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України, що здійснює підтримку та урегульовує питання з реалізації державних інвестиційних проектів;

- достатньо розроблена для реалізації інвестиційних проектів законодавча база, наявність дорожньої карти, положень, інструкцій, методичних розробок щодо реалізації проектів державно-приватного партнерства, їх постійне удосконалення;

- можливості використання передового досвіду провідних країн світу;
- фінансова та технічна підтримка з боку європейських країн та міжнародних організацій зі значним досвідом реалізації державних інвестиційних проектів;
- кваліфікована робоча сила за найнижчою в Європі вартістю;
- можливість застосування різних форм і моделей реалізації інвестиційних проектів з точки зору структури фінансування та розподілу відповідальності і ризиків між партнерами;
- наявність досвіду приватних партнерів у реалізації масштабних інвестиційних проектів та проектів державно-приватного партнерства в Україні.

Таким чином можна підсумувати, що реалізація державної інвестиційної політики в Україні має важливе значення для економічного розквіту Україні у післявоєнний період. Це може забезпечити швидке відновлення інфраструктури, промисловості, соціальної сфери та стане інструментом допомоги уряду.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проведено теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної інвестиційної політики, практичне дослідження механізму її реалізації в Україні з урахуванням внутрішнього та зовнішнього середовища, а також визначення основних напрямів інвестування у післявоєнний період.

Об'єктом дослідження у магістерській роботі є процес формування та реалізації державної інвестиційної політики.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання щодо формування державної інвестиційної політики та механізму її реалізації в нестабільних умовах впливу внутрішнього і зовнішнього середовища та ризиків війни.

За результатами проведеного дослідження зроблено такі висновки.

При дослідженні сутності державної інвестиційної політики встановлено, що існують різні погляди авторів на цей аспект. Запропоновано для побудови логічного та системного дослідження державної інвестиційної політики провести морфологічний аналіз існуючих визначень. Її сутність запропоновано визначати через поєднання таких економічних категорій як «інвестиції», у тому числі державні, та «державна політика».

За Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладають в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Державні інвестиції – це види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються центральними і місцевими органами влади та управління в об’єкти інвестування (активи, проєкти і програми) за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і залучених коштів з метою отримання соціальних, економічних, екологічних та інших ефектів.

При визначенні сутності державної політики визначено, що її потрібно розглядати як комплекс заходів, дій, рішень уряду, державних органів спрямовану на досягнення поставлених цілей держави та розв'язання суспільних проблем.

Поєднуючи визначення сутності економічних категорій «інвестиції» та «державна політика» з'ясована сутність державної інвестиційної політики на основі поглядів різних авторів. Визначено, що це багатоаспектне та різнопланове поняття. Воно визначається як: складова частина економічної політики держави; ряд заходів з боку органів державної влади; комплекс урядових рішень; системна і цілеспрямована інвестиційна діяльність; визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах.

Державна інвестиційна політика направлена на виконання цілей, важливих для суспільства. Для розуміння її мети та завдань зроблено їхню структурну декомпозицію. Відповідно до неї виділено такі основні цілі державної інвестиційної політики: формування прогресивної структури і підвищення конкурентоспроможності економіки країни, її окремих галузей і підприємств; розвиток соціальної сфери і зростання її внеску в збільшення економічного потенціалу країни; підвищення рівня інтеграції національної економіки у світовий економічний, науковий освітній процес. Відповідно до цих цілей встановлено завдання державної інвестиційної політики.

На основі проведеного дослідження сутності, цілей та завдань державної інвестиційної політики сформульовано структурну декомпозицію механізму реалізації державної інвестиційної політики. Визначено, що таким механізмом є сукупність різноманітних інструментів, які упорядковані для послідовного і логічного застосування при досягненні поставлених державою цілей інвестиційної діяльності в країні.

Механізм реалізації державної інвестиційної політики ґрунтується на чотирьох основних елементах, до яких відноситься:

1. Аналіз стану інвестиційної діяльності, за допомогою якого реалізується раціональна державна інвестиційна політика.

2. Аналіз цілей державної інвестиційної політики.

3. Аналіз відповідності цілей і завдань інтересами суспільства та суб'єктів інвестування.

4. Аналіз застосування інструментів державного регулювання інвестиційної діяльності.

Етапами реалізації державної інвестиційної політики є її ініціювання, формування, здійснення та оцінка. Відповідно до цих етапів визначаються зміст та очікувані результати реалізації державної інвестиційної політики. На кожному з етапів застосовуються інструменти, регулятори, важелі та стимулятори реалізації державної інвестиційної політики. До них відносяться:

законодавчі, нормативні та інші регуляторні акти; державні норми та стандарти (екологічні, технологічні та інші); податки, податкові ставки та податкові пільги; контроль та моніторинг реалізації інвестиційних проектів; визначення умов користування природними ресурсами; інше.

Отже, механізм реалізації державної інвестиційної політики є достатньо складним та багатоаспектним. У його структуру входять суб'єкти і об'єкти регулювання інвестиційної діяльності, методи, інструменти, важелі впливу та фінансове забезпечення. На дієвість механізму реалізації державної інвестиційної політики суттєво впливають фактори розвитку національної економіки, політична та економічна стабільність, сприятливість інвестиційного клімату в країні, розвиток науково-технічного прогресу, інвестиційна привабливість галузей економіки та окремих територій та інше.

На основі проведеного теоретичного дослідження зроблено аналіз інвестиційної діяльності та державної інвестиційної політики в Україні. Цей аналіз проводився у декілька етапів:

1. Аналіз іноземних інвестицій за даними платіжного балансу України.

2. Аналіз динаміки міжнародної інвестиційної позиції.

3. Аналіз динаміки і структури капітальних інвестицій.

4. Аналіз джерел фінансування капітальних інвестицій.

Аналітичним періодом було обрано 2017-2021 роки з подальшим розглядом сучасного стану у 2022 році під час війни в Україні.

Аналіз проводиться за даними Державної служби статистики України та Міністерства економіки України.

Аналіз іноземних інвестицій за даними платіжного балансу України показав, що впродовж всього аналізованого періоду, крім 2020 року, Україна мала пасивний платіжний баланс за розділом «С. Фінансовий рахунок», у якому відображаються статті інвестицій. Це говорить про те, що сума інвестицій, які спрямовуються за кордон перевищує суму тих інвестицій, які надходять із-за кордону. У 2020 році інвестиційні надходження в Україну перевищували їх відтік за кордон. Загалом наявність сальдо говорить про нерівновагу балансу за інвестиційними операціями, що у довгостроковому аспекті повинно змусити уряд країни здійснювати інтервенцію в економіку.

Загалом можна підсумувати, що спостерігається дуже незначне надходження інвестицій в Україну у порівнянні з їх відтоком, що говорить про існуючі проблеми у реалізації інвестиційної політики держави.

За результатами аналізу динаміки чистої міжнародної інвестиційної позиції Україну можна вважати «чистим боржником» перед зовнішнім світом у довгостроковій перспективі. А зважаючи на війну України з РФ ця проблема подалі поглиблюється.

Аналіз динаміки і структури капітальних інвестицій в Україні показав, що обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2021 році становили 528802 млн. грн. Порівняно з попереднім роком відбулося їхнє збільшення на 11% порівняно з 2020 роком. У 2017-2019 роках спостерігалася позитивна тенденція до активізації інвестування у реальний сектор економіки України. Найвищими обсягами капітальних інвестицій характеризувався 2019 рік. У структурі освоєних капітальних інвестицій в Україні основну частину займають інвестиції в матеріальні активи – 96%. Відповідно обсяг інвестицій в нематеріальні активи – 4%.

Досліджуючи структуру освоєних капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності визначено, що у 2021 році найбільший обсяг спрямовувався у промисловість (35,5%). Також достатньо інвестицій було освоєно у будівництві (7,8%), сільське, лісове та рибне господарство (10,0%), інформація та телекомунікації (4,4%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (8,2%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (6,9%), державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (12,3%), операції з нерухомим майном (3,9%).

За структурою в обсягах капітальних інвестицій за обсягами вкладення найбільшу частку займали вкладення у машини, обладнання та інвентар – 31,42%. Інвестиції в інженерні споруди складали 29,32%. Інвестиції в будівлі нежитлові становили 14,15%, в транспортні засоби 10,77%. Інвестиції в інші об'єкти становили менше 5%

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій були переважно власні кошти підприємств та організацій. За рахунок цих коштів у 2021 році освоєно 68,6% капіталовкладень. Відсоток фінансування капітальних інвестицій за рахунок банківських кредитів та інших позик становив 5,0%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 17,6%

капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,1%. Частка коштів населення на будівництво житла – 5,4%. Інші джерела фінансування – 3,3%.

Незважаючи на позитивні тенденції інвестиційної діяльності в Україні проведений аналіз виявив і негативні тенденції – від'ємна у довгостроковому періоді чиста міжнародна інвестиційна позиція, що говорить залежність України від грошових вливань інших країн та міжнародних фінансових організацій. Це говорить про існуючі проблеми у реалізації інвестиційної політики держави.

Характеристика механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні показала, що головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної інвестиційної політики, є Міністерство економіки України. До його складу входить Департамент інвестицій та інновацій, який безпосередньо організовує та приймає участь у реалізації інвестиційної політики України на кожному етапі. Даний Департамент у структурі має управління інвестицій, управління інновацій, управління державно-приватного партнерства та державних інвестиційних проектів.

Крім Міністерства економіки України до суб'єктів, що реалізують державну інноваційну політику відносяться: Державна інноваційна фінансово-кредитна установа; Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проектів, Бюро із залучення інвестицій; Офіс залучення інвестицій; Державна організація «Агенція з питань підтримки державноприватного партнерства».

Розгляд завдань всіх наведених вище державних установ підтвердив розгалуженість суб'єктів для забезпечення функціонування механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні.

При забезпеченні механізму реалізації державної інвестиційної політики в Україні важливості набуває законодавче та нормативно-правове регулювання. У 1991 році був прийняти головний закон, що регулює інвестиційну діяльність – Закон України «Про інвестиційну діяльність». Крім нього впродовж незалежності України було прийнято цілу низку законодавчих та підзаконних актів для удосконалення реалізації державної інвестиційної політики. В останні роки відбулося удосконалення законодавчої бази у сфері інвестування. А вже під час війни України з РФ прийняті законодавчі і нормативні акти, які забезпечують державну підтримку найбільш важливим масштабним інвестиційним проектам.

Таким чином можна підсумувати, що в України в останні аналізовані роки спостерігалася активізація інвестиційної діяльності, незважаючи на впливи криз та від'ємне значення чистої міжнародної інвестиційної позиції. Україна залишалася залежною від зовнішнього світу, у тому числі і в сфері інвестування. Але інвестиційна діяльність проводилася, капітальні інвестиції як вкладення в реальний сектор економіки країни, зростали. Можна спостерігати бажання та достатні можливості для реалізації державної інвестиційної політики в напряму залучення інвестицій для розвитку національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія». 2000. 864 с.

2. Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. Інвестиційна політика інституційного інвестора. Київ: Ваіте. 2018. 298 с.

3. Інвестиційна політика підприємства. Про інвестиції. Все про інвестиційну діяльність, кредити та фінанси. URL: http://xn---dtbjmwegiok9b3mho.xn--j1amh/%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0

4. Цанько О. Принципи сталого розвитку і проблеми формування державної інвестиційної політики. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 4 (53). Ч. 2. С. 189-196. URL : http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_53/fail/22.pdf

5. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия. К.: Ника-Центр, 2004. 480 с.

6. Закон України "Про інноваційну діяльність": за станом на 1 груд.

2013. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36, С. 266.

7. Білик В.В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. Економіка та суспільство. 2017. № 10. С. 172-176.

8. Колесник О.О. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні. Економіка. Управління. Інновації. 2011. № 2(6). URL : http//tourlib.net/statti_kolesnyk6.htm

9. Дідур К.М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2022. №9-10. С. 30-37. http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/7.pdf

10. Сорока Л. М. Економічна сутність інвестицій та теоретичні основи інвестування URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2888

11. Герасимчук З.В., Ткачук В.Р. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2009. 232 с.

12. Енциклопедичний словник з державного управління. За заг. ред. Ковбасюка Ю.В., Трощинського В.П., Сурміна Ю.П. К.: НАДУ. 2010. 820 с.

13. Рябічко О. В. Державна політика регулювання підприємницької діяльності: механізми формування. Актуальні проблеми державного управління. 2011. №1(39). С. 72-76.

14. Андріяш В.І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 9. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626

15. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об’єкт державної економічної політики. Публічне управління: теорія та практика. 2012. №4(12). С. 111–117.

16. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О. та ін. Інвестування. К.: Знання. 2008. 452 с.

17. Богданенко А.І. Державна інвестиційна політика в системі факторів економічного розвитку України. Публічне урядування. 2019 №2(17). С. 15-25. URL: https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-17-2-15-25

18. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text

19. Кудрявцева В.В. Інвестиційна політика держави як інструмент регулюючого впливу на інвестиційну діяльність. Економічна теорія та право. 2016. № 4 (27). С. 157-168

20. Пєтухова О.М. Інвестування: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2014. 336 с.

21. Голеніщева Є.Ю. Теоретичні засади державної інвестиційної політики. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія Державне управління. 2015. Вип. 3. С. 1-7. URL: https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol3/03.pdf

22. Гриценко Л.Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2012. Вип. 22(2). URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/15.pdf

23. Затонацька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014. Вип. 9(161). С. 6-10.

24. Бойчук Р.П. Форми, методи та інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. Право та інноваційне суспільство. 2016. № 2(7). С. 9–17.

25. Шевченко Н.І. Методи реалізації державної інвестиційної політики. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. 2010. С. 259–268.

26. Клименко О.М. Види, методи та інструменти інвестиційнопромислової політики. Економіка та держава. 2010. № 3. С. 114–116.

27. Нечипорук О.В. Класифікаційні ознаки інструментарію інвестиційної політики держави. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 26. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-55

28. Економічна політика: навч. посібник. URL: https://pidru4niki.com/15970122/ekonomika/mehanizm_realizatsiyi_ekonomichnoyi_politiki

29. Літвінов О.С., Капталан С.М. Сутність та види механізмів в економіці. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 6(11). С. 146-149.

30. Качур Р.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України. Дис. ... канд. екон. наук, спец. 08.00.03. Львів: ЛНУ. 2015. 237 с.

31. Котикова О.І. Державне регулювання економіки та економічна політика: конспект лекцій. Миколаїв : МНАУ. 2016. 137 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2141/1/Derzhavne_rehulyuvannya_ekonomiky_Kotykova.pdf

32. Методологічний коментар до статистики зовнішнього сектору. Офіційний сайт Національного банку України (дата звернення 12.10.2022) . URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BoP_methodology.pdf

33. Стан інвестиційної діяльності в Україні. Офіційний сайт Міністерства економіки України (дата звернення 12.10.2022) . URL: https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

34. Державна служба статистики України (дата звернення 13.10.2022). URL: www.ukrstat.gov.ua

35. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа. URL: https://sfii.gov.ua/

36. Постанова КМУ «Деякі питання управління державними інвестиціями» № 571 від 22.07.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-%D0%BF#Text

37. Офіційний сайт Ukraineinvest - урядового Офісу залучення інвестицій. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/uk/services-team/

38. Офіційний сайт Державної організації «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства». URL: https://pppagency.me.gov.ua/

39. Закон України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI від 01.07.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text

40. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» № 1116-IX від 17.12.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text

41. Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» № 2330-IX від 21.06.2022. URL:

42. Закони України «Про внесення змін до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» № 2331-IX від від 21.06.2022.

43. Конохова З. П. Моделі державного регулювання економіки: навч.метод. посіб. Харків: НТУ. 2018. 132 с.

44. Селіверстова Л.С., Міх О.М. Інвестиційна політика підприємства в контексті забезпечення сталого розвитку. Ефективна економіка. 2019. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/16.pdf

45. Григоренко Є., Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. Forbes. 2022. URL: https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomikuta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501

46. Інвестиційний портал InVenture. 2022 (дата звернення 3.12.2022). URL: www.inventure.com.ua

47. Скільки буде коштувати повоєнне відновлення України: перші оцінки. Аналітичний портал «Слово і діло». 28.10.2022. URL:

https://www.slovoidilo.ua/2022/10/28/infografika/ekonomika/skilky-budekoshtuvaty-povoyenne-vidnovlennya-ukrayiny-pershi-oczinky

48. План відновлення України. Національна Рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. URL: https://uploadsssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf

49. План відновлення України. Офіційний сайт Ukraineinvest - урядового Офісу залучення інвестицій. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/uk/response-to-war/ukraine-recovery-plan/

50. Національні програми Плану відновлення України. 27.11.2022. URL: https://recovery.gov.ua/

51. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації. Міністерство економіки України. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki&isSpecial=true